

Biblioteca deschisă

Eginald Norbert Felix SCHLATTNER (n. 1933, Arad) este preot evanghelic și scriitor de limbă germană din România. În 1952 a terminat Liceul German din Brașov, iar în 1952 – 1957 și-a făcut studiile de teologie, matematică și hidrologie la Cluj. În decembrie 1957, înaintea examenului de stat, este arestat pe motive politice și ținut doi ani în regim celular de către Securitate. După circa 4 luni de rezistență, apărându-i pe toți cei de care este întrebant, hotărăște să răspundă „în mod veridic” la interogatorii. „A fost o decizie la limită, pentru care îmi asum răspunderea!” Este condamnat de către Tribunalul Militar III pentru omisiunea denunțării de trădare de Patrie la 2 ani de închisoare corecțională, pierderea drepturilor civile și confiscarea averii. După liberare refuză să emigreze în Germania, deși este silit să lucreze la Fabrica de Cărămidă din Făgăraș „la muncă brută”. Își amintește: „O voce interioară – atunci n-am știut că era vocea lui Dumnezeu – mi-a spus: Nu pleca!” Parcurge ulterior posturi subalterne în Banat (Ferma de Stat) și Munții Apuseni (Calea ferată Deva – Brad). În 1969, cu 11 ani întârziere, statul îi permite să termine facultatea și este încadrat ca inginer. În 1973, simțind autentic chemarea lui Dumnezeu, lasă totul și își reia studiile de teologie. După absolvire, în 1978, este preot evanghelic în satul Roșia/Rothberg/Mons rubens, județul Sibiu, unde astăzi nu mai există o comunitate săsească. După 1992 devine preot de penitenciar, funcție exercitată și în prezent la peste 81 de ani. Debutează ca scriitor în 1998 cu romanul *Der geköpfte Hahn (Cocoșul decapitat)*, 11 ediții, ecranizat. Acțiunea acestuia are loc într-o singură zi, 23 august 1944, cind Regatul României a schimbat fronturile, declarând război Germaniei. Este urmat, în 2001, de *Rote Handschuhe (Mănușile roșii)*, ecranizat și el. Romanul tematizează anii de detenție sub ancheta 1957-1959. Cartea este cotată de Goethe Institut și Internationes în lotul a 100 de romane cele mai bune scrise în limba germană pe trei ani, fiind tradusă în alte limbi, inclusiv în română, spaniolă și portugheză. *Das Klavier im Nebel (Clavir în ceață)*, în curs de ecranizare, acoperă perioada 1944 – 1951 între primele două romane ale trilogiei. Este vorba de marea iubire în timpurile de dictatură dintre un tânăr sas răvășit și o româncă curajoasă și ortodoxă, amândoi fiind ținta luptei de clasă. Romanele s-au bucurat de un veritabil succes mediatic. Scriitorul este decorat cu Crucea de Onoare pentru literatură și artă a Austriei și deține titlul de Ambasador Cultural al României. Eginald Schlattner i-a spus astfel Ministrului de Interne german Otto Schily, care a vizitat Roșia/Rothberg, pentru a vedea o biserică de limbă germană din 1225, de altfel, mai veche ca Berlinul: „Dacă am putut scrie aceste cărți într-o germană inteligibilă, lucrul acesta i-l datorez Patriei mele România, care nu ne-a interzis niciodată folosirea limbii materne nici acasă, nici pe stradă, nici în școală, chiar după 23 august 1944, în timpul războiului cu Germania!”

Catrinel PLEȘU (n. 1948, București) – traducătoare din engleză și germană. Între 1971 și 1995, lucrează ca cercetător la secția literatură comparată a Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”. În 2005-2006 este director de programe culturale la ICR. În 2006-2012, director al Centrului Național de Carte. Traduceri: E.R. Dodds, *Grecii și iraționalul*, Meridiane, 1985 (ed. a 2-a, Polirom, 1998); Gregor von Rezzori, *Memoriile unui antisemit*, Kriterion, 1992; Alasdair MacIntyre, *După virtute*, Humanitas, 1995; Timothy Garton Ash, *Foloasele prigoanei*, vol. 1, Ed. FCR, 1997; Timothy Garton Ash, *Dosarul*, Humanitas, 1998; Walter Benjamin, *Iluminări*, Ed. IDEA, 2002; Eudoxiu Hurmuzaki, *Discursuri în Dieta Bucovinei*, Ed. FCR, 2005; (în colaborare cu Cătălin Cioabă) Hannah Arendt – Martin Heidegger, *Scrisori 1925-1975*, Humanitas, 2007; Slavenka Drakulici, *N-ar face rău nici unei muște*, Curtea Veche, 2009.

EGINALD SCHLATTNER

Clavir în ceață

Roman

Traducere din germană de Catrinel PLEȘU

CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel. /fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
www.cartier.md

*Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBookstore, elefant.ro, Barnes & Noble și pe www.cartier.md*

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel. /fax: 022 21 42 03.
E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel. /fax: 022 24 10 00.
E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712, București, România
Tel. /fax: (021) 210. 80. 51
E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Biblioteca deschisă* este coordonată de Vasile Ernu

Editor: Gheorghe Erizanu
Lector: Valentin Guțu
Coperta colecției: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban
Design/tehnoredactare: Ruxanda Dobzeu
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Eginald Schlattner
DAS KLAVIER IM NEBEL
Copyright © Paul Zsolnay Verlag Wien 2005

Eginald Schlattner
CLAVIR ÎN CEAȚĂ
Ediția I, noiembrie 2014

© 2014, of translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI
© 2014, Editura Cartier pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.
Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

traduki

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru promovarea literaturii din care fac parte: Ministerul Federal al Afacerilor Europene și Internaționale din Republica Austria, Ministerul Afacerilor Externe din Republica Federală Germania, Fundația Culturală Pro Helvetia din Elveția, KulturKontakt Austria, Institutul Goethe, Agenția Slovenă de Carte JAK, Ministerul Culturii din Republica Croația, Resortul pentru Cultură al Guvernului Principatului Liechtenstein, Fundația Culturală Liechtenstein, Ministerul Culturii din Republica Albania și Fundația S. Fischer.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Schlattner, Eginald.

Clavir în ceață / Eginald Schlattner; trad. din germ.: Catrinel Pleșu ; cop.: Vitalie Coroban. – Chișinău: Cartier, 2014 (Tipogr. „Bons Offices”). – 412 p. – (Colecția „Biblioteca deschisă” – coord. de Vasile Ernu, ISBN 978-9975-79-922-5).

Tit. orig.: Das Klavier im Nebel.

ISBN 978-9975-79-923-2.

821.112.2(498)-31

5 34

*Pentru Cristina,
iubirea dintr-o vară,
durerea de o viață*

I

Expulzarea

1

„Diemrich!” a strigat domnul Kuno Konrad Rescher către compartimentul de clasa a doua, în care ardea o lampă albastră. „Aici Transilvania se termină și Banatul nu începe încă. Nu e bine când se sfârșește ceva fără să înceapă altceva. Ia uitați-vă acolo, la cetatea renumită din Diemrich!” Bărbatul cel mititel le-a făcut semn cu mâna de la fereastră. Afară vuia noaptea. Era întuneric beznă.

Clemens, deschizând cu greu ochii, a mimat curiozitatea și s-a dus lângă unchiul său. Când a observat cum se oglindea în geamul de sticlă silueta sa deformată, asemenea imaginii unui puzzle, și cum contururile se modificau în mod grotesc, s-a îngrozit.

Cu vocea spartă, unchiul a continuat: „Konradine, Kunigunde, Kunolf, copiii mei dragi, și tu, Clemens, priviți! Cetatea de-acolo sus, cândva fortăreață regală de hotar, care acum a ajuns o ruină!”

Tinerii au tresărit din somn speriați și, în timp ce pe jumătate adormiți se frecau la ochi, posesorul vocii care răsuna în noapte s-a ridicat pe vîrfuri și a tras din răsputeri de geamul glisant. Perdelele au început să răpăie în curentul produs de trenul în mers, părul fetelor zbură în toate părțile, toți tremurau de frig. Tatăl le-a scuturat pe fetele care moțăiau, strîns îmbrățișate: „Konradine, Kunigunde!”. A încercat și cu băiatul, căruia i-a tras pledul de pe el: „Kunolf, fiul meu iubit!”. Băiatul s-a ridicat în capul oaselor.

Una dintre fete a bodogănit: „Hai, tată, lasă-ne în pace și închide fereastra”.

Iar cealaltă a mormăit: „Știe foarte bine că nu putem suferi numele astea aiurite”. Ele între ele își spuneau Kuny și Kony. Amîndouă i-au întors spatele și s-au afundat în colțul capitonat al băncii.

Tatăl a aprins plafoniera și lumina galbenă s-a revărsat blind în tot compartimentul. „Acum e acum, băieți! Istorie trăită!” Dar Kunolf, care ocupa de unul singur o bancă întreagă, s-a culcat la loc cu fața întoarsă la perete, cu pledul tras peste cap și cu nasul afară.

„Cum e posibil”, a strigat tatăl aproape disperat, „să nu vă intereseze pe niciunul cetatea legendară Diemrich? Propriii mei copii nu vor să-mi asculte poveștile?”

Fetele și-au tras șorțulețele de la dirndl peste cap. Konradine a șoptit: „Niciun om normal nu spune Diemrich, nici la noi în Banat, nici la bunica la Sighișoara. Toată lumea spune Deva”. Și și-a astupat urechile.

„Bineînțeles că aveți dreptate. Ca de obicei”, a continuat tatăl conversația cu capetele acoperite ale fetelor. „Dar gândurile zboară îndrăznețe prin univers și nimeni nu reușește să le lege în lanțuri. Pînă în 1876, fiecare tîrg avea nume german. Imperiul austriac!” Plin de melancolie, a făcut un semn cu mina către bezna vijelioasă de-afară: „Voi, băieți și fete, priviți cetatea. Tot ce-a mai rămas din ea este temnița, o hrubă întunecată în care și-a dat sufletul cuvios, dar zbuciumat, mult apreciatul reformator Franz Davidis. În toate timpurile oameni nevinovați au ajuns după gratii. Acest mare om a fost întruchiparea adevăratului transilvănean, a lui homo transsilvanicus: un amestec de ungur cu sas. Pe deasupra, vorbea și latina, chiar și româna, limba iobagilor, și a trecut prin toate confesiunile care erau atunci la modă, catolică, luterană, calvinistă, unitariană. Numai la noi în Transilvania unitarienii nu au fost prăjiți pe rug!”

Deși Clemens era mort de oboseală, a rămas, prevenitor, lîngă unchiul său, la fereastra care dădea spre tenebre.

În ultima vreme avea mare grijă să evite conflictele. Multe din întâmplările recente aveau izul ambiguității, al duplicității și erau legate de evenimente fatale. În timpul acestei nesfîrșite călătorii de la micul oraș transilvănean Sighișoara la satul bănățean Milostivești-Gnadenflor, nu s-a lăsat în voia gândurilor sale, ci le-a obligat să execute salturi și volte ca să evite cursul lor firesc. De pildă, a încercat să afle cărei specii îi aparținea curcubetele pe care Domnul Dumnezeu l-a făcut să crească

lîngă Iona, ca să stea cu capul la umbră. A reflectat dacă n-ar fi mai bine să se scrie Brennessel (urtica) cu trei de n, adică Brennnessel (urticaceae), ca pe vremea bunicii, ceea ce ar fi fost inestetic din punctul de vedere al aspectului, dar preferabil din punct de vedere logic. S-a dedicat unor probleme spinoase legate de traiul cotidian, numai pentru a se feri de gîndurile dureroase. Și așa a reușit să dezlege problema misterioasă a feliei de pîine cu unt, care cade mereu pe partea unsă.

„Ce faci, mă ascuți?” l-a întrebat unchiul.

„Bineînțeles”, l-a asigurat băiatul. Și a continuat plin de zel: „Chestia cu unitarieni e destul de ambiguă. Dacă nu mă înșel, sunt mai aproape de mahomedani decît de creștini.”

„Cum adică?” a întrebat unchiul stupefiat.

„Pentru islam, ca și pentru unitarieni, Iisus din Nazaret nu este fiul lui Dumnezeu.”

„Ce tot spui tu acolo? Mai aproape de mahomedani decît de... Curios, mă rog, așa o fi. Da, da, a conchis unchiul, toate au un capăt pe lumea asta, în afară de cîrnat, care are două. Un lucru să-ți intre însă bine în cap, o dată pentru totdeauna: nu poți să fii cu curul în două luntri”.

Unchiul și nepotul au luat și ei loc lîngă fete. Vizavi, pe banca capitanată, dormea Kunolf, prințul moștenitor, cum îl ironizau Kunigunde și Konradine; cea dintîi proaspătă frizeriță, cealaltă cosmeticiană. Bătrînul Rescher se așezase în colțul de la fereastră, unde stătea cam pieziș, pentru a-și instala comod cocoșa. Ținea ochii închiși, însă, din cînd în cînd, ridică pleoapa dreaptă ca nu cumva să piardă următoarea cetate. Îți dădea impresia că doarme cu un singur ochi. Odată a deschis ochiul stîng ca din greșeală, l-a văzut pe nepotul său lîngă el și a spus cu o voce răgușită: „Grozavă ideea cu șosetele roșii. Ce bine ne-am descurcat cu ele”. Și a oftat: „De trei ani zace taică-tu în hruba aia. 1948, ce an fatal...Cît de greu ne-a fost să ajungem la el atunci...” În vreme ce compartimentul se scufunda în lumina slabă a lămpii de noapte, acceleratul continua să avanseze în trombă spre Arad, în ritmul de staccato al îmbinării șinelor.

Clemens îi strecurase pe ascuns șosetele roșii tatălui său, Otto Rescher, în ultimul moment, înainte ca milițienii să-l ridice din Vila Heliodor, casa lor de la Sighișoara. La un ceas după ce fusese dat afară din biroul său de director al propriei fabrici. Toate acestea se petrecuseră în urmă cu trei ani, pe 11 iunie 1948, cînd, în România proaspăt declarată

Republică Populară, s-au naționalizat peste noapte cele mai importante mijloace de producție capitaliste.

Ideea cu șosetele pornise de la bunica: „Roșul – ce-i drept cam vulgar – este acum culoarea preferată. Nimeni nu o să se supere dacă-ți agăți șosetele roșii de gratiile de la geamul carcerii. Măcar așa o să știm cum să te descoperim la Brașov”. Unul dintre milițieni îi șușotise bătrânei doamne: „Îl duc în orașul Stalin. Adică Stalinstadt, care pentru sași a fost și a rămas Kronstadt”. Să fii curajos, fiule. Trebuie să începem să ne rugăm, încă mai știi Tatăl nostru. Dar Dumnezeu nu o să se străduiască prea mult pentru tine. Are lucruri mai importante de făcut acum, când o șesime din lume a ajuns sub cnutul bolșevic. Ar mai fi și americanii... Vin sigur, nu ne lasă la cheremul haitei ăsteia fără Dumnezeu!”

Doamna Otilia i-a întins mâna fiului ei, fără să-l mîngîie pe creștet, unde părul începuse să i se rărească. Otto i-a luat mâna între mîinile sale legate, a dus-o la buze și a sărutat-o în zdrăngănit de lanțuri.

Fabricantul Otto Rescher a fost condamnat la patru ani închisoare. „Numai cînd îi auzi numele, îți vine să bagi la beci lipitoarea asta capitalistă”, a declarat procurorul militar cu rang de maior la proces. Și tribunalul a fost de acord.

Iar acum, șosetele roșii împodobeau geamul cu gratii de la etajul de sus al închisorii din Brașov. Scabroasa clădire se înălța în mijlocul orașului, pe o bucată de teren din spatele Palatului de Justiție, acolo unde Strada Neagră (Schwarzgasse) se întîlnea cu Strada Fîntîinii (Brunnengasse) sau, mai exact, strada Armata Roșie cu bulevardul Lenin. Deși construcția se afla pe un sol mîlos, rămîinea neclintită. Aici, în fața zidului estic al orașului, se întindea Mlaștina Spînzuraților, unde, pe vremuri, se scufundau în apă vrăjitoarele săsoaice.

Otto, cel mai mare dintre cei doi frați Rescher, preluase fabrica la începutul anilor treizeci. Floarea-soarelui a ajuns să fie totuna cu destiul său, nu-l mai interesa nimic altceva. A reușit să cultive un soi nou, *Helianthus asexualis*, comercializat sub numele de Heliodor, cu care a obținut numeroase succese. În schimb, Kuno devenise un artist în a se descurca în orice situație. Explicația destinului său o găsea în începuturi: „Din ziua în care ai fost dăruit lumii și soarele a dat onor planetelor, ai început pe dată să-nflorești, după aceeași lege care te-a ocrotit cînd te-ai născut...” Cînd s-a născut, onorul dat de soare planetelor nu s-a dezvăluit în niciun caz ca benefic. Copilul s-a înțepenit strîmb

în trupul mamei, cu noada în jos. A fost o naștere cu forcepsul, la care moașa a confundat noada cu capul; urmarea a fost o cocoășă.

Acum, în vara anului 1951, unchiul Kuno Konrad ajunsese din Banat la Sighișoara cu tot felul de afaceri neclare. Cei trei copii ai săi își petreceau vacanța la Sighișoara, la bunica Ottilie Konstanze Rescher. Clemens se hotărâse în ultimul moment să se întoarcă cu ei; ca muncitor, care robotea din greu, avea dreptul la trei săptămâni de concediu.

Cum a intrat pe ușă, Kuno Konrad a anunțat că de astă dată va ajunge la închisoare să-și vadă fratele „fie ce-o fi”.

„Ai de gând să arunci închisoarea în aer?” a întrebat doamna Ottilie.

După două zile, unchiul și Clemens s-au întâlnit în zori la Brașov. Soarele încă nu se ridicase peste creasta înaltă a Tâmppei, pe care apărea numele „Stalin” ca rezultat al masacrării unor brazi. Clemens pornise cu o seară înainte din Sighișoara, pe bicicletă, parcursese zeci și zeci de kilometri cu dinamul învîrtindu-se nebunește și traversase, în cele din urmă, și pădurea Perșani. Unchiul, în schimb, venise cu trenul de dimineață din Făgăraș, unde avusese de rezolvat niște afaceri și multe alte lucruri.

Au recunoscut fereastra cu pricina de departe. Șosetele roșii străluceau în orașul lui Stalin, pavoazat cu steaguri roșii. La poarta închisorii însă, nu li s-a dat nicio informație și le-a fost respins și pachetul cu alimente; despre ore de vizită, nici nu putea fi vorba. Ofițerul de serviciu nu s-a lăsat impresionat de faptul că unchiul avea o cocoășă pe care o prezenta privirii din profil sau că dirija corul șvabo-româno-sîrb pe trei voci din Milostivești / Dragoslave / Banat; nici de faptul că s-a dat mare când a ajuns la poarta cu zăbrele, declarînd cu nasul pe sus „Eu sunt un tovarăș!”, și anume mîna dreaptă a directorului Casei de Cultură, Ferdinand Sofronie Buta, responsabil, într-o anumită măsură, cu reeducarea socialistă prin artă și cultură a locuitorilor reacționari de la sate; iar cînd, jucîndu-și ultima carte, a adăugat că oferă spectacole de film oamenilor din sat, singura reacție a ofițerului a fost o întrebare capcană: „De cînd aveți voi lumină electrică?”

Un rapid „Nu, sigur că n-avem, dar merge și fără, sunt autorul unei invenții socialiste”. Nici asta nu interesa pe nimeni. Ofițerul a dispărut. Kuno Rescher a mai apucat să-i plaseze soldatului care păzea poarta cum a izbutit el să îmblînzească albinele și să le transforme în animale

domestice, care joacă așa cum le cîntă, înainte ca acesta să-i trîntească solicitantului clapa de la vizetă în nas.

„Parcă n-au fost niciodată atît de scîrboși”, i-a șușotit unchiul lui Clemens cînd s-au îndepărtat. „Se pregătește ceva. Dar nu ne lăsăm noi cu una, cu două. Să ții minte: dacă ți se închide ușa în nas, te stre-cori prin gaura cheii.”

La drogheria „Rebeliunea pescărușilor roșii” de la capătul străzii Poarta Schei, acum strada Republica Populară, și-au cumpărat două oglinzi de bărbierit pivotante. De acum încolo era un fleac pentru Kuno Rescher să-i transmită noutăți direct în celulă fratelui său în-carcerat, prin semnale luminoase cu ajutorul alfabetului morse. Tot prin semnale cu oglinzi comunicaseră între ei cei doi frați și cînd erau la școală, sub nasul părinților și al profesorilor.

Unchiul și nepotul au așteptat să răsară soarele. După ce au reflec-tat îndelung, au ales ca punct de plecare fereastra de la mansarda Far-maciei „La vererița”, numită acum Farmacia „Pastila Roșie”. „Dacă ne întrebă cineva ce căutăm aici, suntem de la Protecția Cetățeanului: ne ocupăm de evacuarea zonei din cauza unor obiecte zburătoare anglo-americeane, care reprezintă un pericol. Trebuie doar să fim agresivi. Oamenii sunt atît de năuci de cînd a plecat regele, încît cred orice.”

Una dintre oglinzi era folosită pentru a transpune veștile în al-fabet morse, cu ajutorul reflexiei razelor de soare, cea de-a doua era gîndită să inducă în eroare trecătorii: jos, pe trotuar, stătea pe vine un țigănuș, flutura oglinda și lumina cu fulgere în zigzag clădirile din apropiere. Capetele trecătorilor se întorceau, unii scrutau cerul, alții strigau încîntați: „Vin americanii!”

În schimb, sus, unchiul legăna oglinda de colo-colo. Cu multă înde-mînare dirija razele soarelui, în impulsuri de durată inegală, pe lîngă șosetele roșii spre celulă, care le înghițea ca o gaură neagră.

Trenul gonea nebunește prin lunca Mureșului spre Arad. Traseul urmărea cu oscilații ușoare meandrele rîului. Negru nu e o culoare, medita Clemens, în timp ce se uita în noaptea neagră, străbătută din cînd în cînd de scînteile scoase de locomotivă. Mai degrabă e o gaură care înghite lumina. Așa am învățat la școală de la profesorul nostru de fizică: „fuga, fuga în groapă”. Prin urmare, noaptea era privită ca o gaură care înghite tot ce e vizibil. Și în cosmos erau o mulțime de găuri

negre. Se presupunea că acționează ca niște aspiratoare. Nu aspirau numai raze de lumină, ci făceau să dispară pînă și corpuri cerești și sisteme solare. Nu îl prea deranja că era vorba de o teorie nedovedită, deși cunoscută de bătrînul Laplace cu două sute de ani în urmă. Simțea găurile negre, îl furnicau pe sub piele. Pămîntul gonește spre întunericul veșnic, ca trenul nostru în noapte. Și toate culorile se vor stinge. Nici urmă de inimă însingerată, de îmbujorare sfioasă.

Unchiul și Clemens își agitau mîinile prin aer și transmiteau informații în gaura neagră care îl înghițise pe fostul proprietar al fabricii. Astfel, de după gratii, deținutul Otto Rescher avea posibilitatea să obțină, prin cuvinte-cheie, vești despre familia sa, cum ar fi, de pildă, că nepoții bănățeni își petreceau vacanța la mama sa, Frau Ottilie. Dar, mai important decît toate: „Mama-closet!”

Adică, textul întreg pe înțelesul tuturor: au reușit să instaleze un closet cu apă curentă în grajdul reamenajat, pe care partidul i-l repartizase doamnei Ottilie, după ce familia Rescher fusese dată afară din propria vilă.

„Grozav!” s-au bucurat șosetele din geamul cu zăbrele. Și au întrebat: „Unde closet?”

„În cămară.”

„Bine și-așa!” Mama nu mai era obligată să stea la coadă, cu muncitorii de la fosta lor fabrică, ca să-și facă nevoile în ascunzișul precar oferit de cel mai apropiat cîmp de floarea-soarelui. Nu-i mai rămînea decît să speră că, deși era un bine cunoscut dușman de clasă, tovarășii de la conducerea fabricii îi vor îngădui să locuiască în grajd pînă la sfîrșitul zilelor ei.

Birjarul și administratorul lor de pe vremuri, Arpad Keleti, un ungar din Keresztur, care devenise activist de partid și o vizita mai tot timpul pe bătrîna doamnă în noua ei locuință, de cele mai multe ori chiar la ora ceaiului, s-a declarat de acord, în cel mai zgomotos mod posibil: „Closet cu apă curentă! Partid dat voie. Partid mama la toate lucrurile bune”. Un closet însemna o investiție în viitorul glorios al socialismului, o binecuvîntare pentru copii și copiii copiilor. Proletarilor le îngheța curul în zilele reci de toamnă. În curînd vor primi și ei closete cu apă curentă, chiar dacă erau o invenție a plutocraților englezi.

În mod evident, tatăl înțelesese că mama sa își fuma mai departe țigarele de foi; șoseta roșie din dreapta și-a schimbat locul.

O altă veste îmbucurătoare era și faptul că Clemens avea de gînd să-și petreacă concediul în Banat. Șoseta roșie a țupăit cu un pătrat de fier mai încolo. Cei doi au văzut vîrfurile degetelor deținutului la fereastra înaltă, o bucată decupată din corporalitatea sa.

La primele cuvinte ale propoziției următoare: „Cît despre draga ta soție, Alma Antonia, bietul nostru Otto, din păcate...”, șosetele s-au prăbușit în gaura neagră, ceea ce amatorii de transmisiuni au interpretat drept o respingere. Unchiul a coborît imediat oglinda de ras ca pe un drapel în bernă. În timp ce arunca o privire în jos, prin lucarna de pe acoperiș – ca să ajungă se balansa pe un cufăr de voiaj, iar taburetul pe care se curcase și-l fixase, pentru mai multă siguranță, de balustrada parmacului –, își încuraja nepotul: „Hai, spune-i și tu ceva”.

Clemens a stat pe gînduri. Tatăl nu voia să știe nimic despre mamă. Chestia cu Petra și Izabela, o poveste lungă și încurcată, nu era nici ea potrivită, cît despre fata de la mare, cu florile ca niște săbii, nu avea nimeni habar, poate nici Dumnezeu... Mai departe: tatăl său aflase din încercări de comunicare anterioare că el, fiu al unui capitalist expropriat și bandit condamnat politic, care la început a făcut muncă de cărămidar, a găsit de lucru în nobila fabrică de porțelan „Aurora Purpurie” și, încet-încet, a reușit să se ridice și să se înscrie cu mari greutate la seral, la liceul de română. Dintre toate semnalele morse, Clemens nu știa decît unul și avea oricum inima zdrobită, așa că a semnalizat SOS. Cu palma a retezat razele de soare rapid de trei ori, pe urmă de trei ori mai încet și, în fine, iarăși de trei ori rapid: „Salvați-ne sufletele!” Oare îi ajunsesse tatălui său mesajul? Șosetele roșii nu s-au mai arătat.

La plecare, unchiul a transmis: „Rămii cu bine, dragă Otto, capul sus, Ioane, consolează-te: Bogăția nu este cel mai mare bun. La revedere, dacă nu aici, atunci altundeva. Nimic nu îi e cu neputință Domnului”.

Ce i-a liniștit a fost că șosetele au tresăltat și au dat de veste într-un tempo nebunesc: „Capisco! Sunt perfect fericit și fără dorințe!”.

Fericit și fără dorințe erau vorbe goale. Cînd ești fericit, ți se pare că se deschid cerurile ca să-ți împlinească toate dorințele. Clemens simțea trupul lui Kuny care, în somn, alunecase de lîngă sora ei și se apropiase de el. Fata tremura, dîrdiia. Și-a scos hanoracul în care se înfășurase și a învelit-o. Pe urmă și-a ridicat genunchii la gură, i-a cuprins cu brațele și i-a acoperit cu puloverul de lînă. Stătea ghemuit

și crispat pe banchetă și se simțea singur-singurel. Vezi totul în roz și în ceruri răsună viori – e vorba de viori și nu de dorințe, s-a corectat singur. Dar e aceeași Mărie cu altă pălărie: viori, dorințe...

Cei doi conspiratori au coborât scările tiptil, pe virfuri. Jos, pe culoarul de la intrare, au șters orice urmă de praf de pe haine. Pe țigănuș l-au expediat, după ce unchiul i-a strecurat în palmă o monedă de argint, cu chipul regelui care plecase din țară de mai bine de trei ani. Ca să nu dea de bănuț, au intrat în apotecă și au cerut coprol, purgativul cu reclama îndrăgită de toți: un bărbat, cu scufie de noapte cu ciucure și cu lumînarea în mână, se furișează noaptea la closet.

„Ultima cutie”, le-a șoptit Magistrul Veveriță, apotecarul, care era obligat să lucreze ca băiat de prăvălie în fosta lui apotecă, naționalizată cu un an în urmă: Partidul nu se descurca cu latina. „Excelentele pilule din Reich sunt din ce în ce mai puține, în curînd se termină. Și nemții nu mai vin, și americanii se lasă așteptați. Dacă mai durează mult, nu ne mai ajută nici coprolul”.

La care unchiul l-a întrerupt în mod grosolan: „Ce prostii reacționare vorbești, tovarășe apotecar. Nu ți-e rușine să denigrezi regimul nostru de democrație populară? O să ajungi la spînzurațoare chiar aici, sub nasul dumitale, pe malul bălții spînzuraților, dacă mai ridici în slăvi acest purgativ imperialist”. După ce a spus ce avea de spus, s-a îndreptat către măsuta de la ieșire, și-a turnat chicotind apă în pahar, l-a dus la gură și a băgat pilula în gură fără s-o înghită. Oricum mațele ne ghiorțăiau după atîtea emoții. A ieșit țațoș pe ușă, urmat de Clemens, care era stupefiat: „Unchiule Kuno, ce-a fost asta, ce te-a apucat?”

Unchiul s-a uitat discret în jur: „Gîndește-te la prințesa voastră Kvastova-Oberth din Sighișoara. La Berlin, a cîntat personal la pian pentru soldații Armatei Roșii care voiau să danseze. Trebuie să învățăm să urlăm cu lupii”.

„Dar domnul Veveriță nu e lup!”

„Tocmai d-aia urlu împotriva lui.”

Tinerii au tresărit cînd Kuno Rescher a împins cu un pocnet răsunător ușa de la compartiment ca să iasă pe culoar, unde s-a agățat de fereastră și și-a scos degetul arătător afară, de astă dată către nord. Aerul care năvălea pe geam îi ciufulea sprîncenele stufoase. „Priviți cetatea Lipova, acolo pe pîntenul de la poalele Carpaților Occidentali care aici

se termină. Cetatea reginei Izabela Zapolya. De aici încolo se întinde Cîmpia Panonică, monstruoasă și nesfîrșită, numai orizont pînă la Viena, nu tu un munte, nu tu un deal, doar un pustiu plin de țipete ascuțite și, din cînd în cînd, cîte o fîntină cu cumpănă. Trăiți-vă viața la timp!”

La auzul numelui de Izabela, Clemens a tresăltat. Izabela... Dar s-a forțat să nu se gîndească la ea, ci să se agațe numai și numai de cuvînt, de cuvînt ca sunet gol.

„Aici, în cetatea Lipova, a stat și a așteptat să fie dusă în Transilvania regina Izabela, rămasă văduvă, împreună cu copilul ei Johann Sigismund. Pentru că, în cele din urmă, din Regatul Apostolic Ungar mai rămăsese o treime de tronuleț. Și pe tron, un rege cu olița de noapte după el. Cît de rar îi vine mintea la cap unui rege. Spuneți, copii, ca urmare a cărei bătălii pierdute s-au întîmplat toate astea?”

„Bătălia de la Cîmpia Mierlei?” a încercat Clemens șovăitor.

„Greșit, complet greșit! Acolo au mîncat bătaie sîrbii cu o sută patruzeci de ani mai devreme. Nu, asta a fost bătălia de la Mohacs în 1526.”

Clemens s-a plesnit peste frunte: „De aia cînd se plînge cineva că a avut o pagubă, ungurul îl consolează spunînd: „Taci, frate, că la Mohacs am pierdut mult mai mult”.

Unchiul a continuat: „Așa e. Atunci s-a destrămat întregul Regat al Ungariei, în frunte cu regele de douăzeci de ani, Ludovic al doilea. Regele s-a înecat în mlaștină cu cal, sabie și coroană cu tot. În acea seară, turcii au dansat malagamba-conga pe elefanții lor de război. Împărații și regii creștini însă s-au certat mai departe ani în șir pentru o Ungarie din care nu mai rămăsese mare lucru, în afară de Transilvania.

În sfîrșit, trimișii națiunilor transilvănene au pornit să o aducă pe Izabela și pe pruncul-rege cu olița lui de aur. Nouăzeci și nouă de cai doar pentru cele două maiestăți: „Uitați-vă acolo, priviți”, îi ispitea unchiul, deși nu era nimic de văzut. „Voi ce credeți, de ce nu erau o sută?”. Nici nouăzeci și nouă, nici o sută de cai nu puteau să-i smulgă pe copii din lumea somnului și să-i pună pe gînduri. Numai Clemens a reflectat scurt și a spus: „Nouăzeci și nouă se împarte la trei”.

„Exact! Ai mintea ageră. Și de ce la trei și nu la patru?” Clemens a tăcut.

„Din cauza celor trei națiuni reprezentate în Dietă. Cum se numeau la noi, în Transilvania?”

„*Unio trium nationes.*”

„Cele trei națiuni, dar națiuni în sens de „pături sociale”. Adică nobilii unguri, cei secui, și burgezii, meseriașii și țărani sași. Cîte treizeci și trei de cai pentru fiecare națiune.”

„Și cu românii ce s-a întîmplat? Cei mai mulți ei erau.”

„Românii? Încă nu existau sub denumirea asta. În măsura în care existau, erau trecuți cu vederea, pur și simplu nu erau luați în seamă.” Unchiul a scos aerul pe nări de parcă ar fi suflat într-o păpădie. „Nobilimea lor, *nobilitas valachorum*, s-a integrat în cea maghiară. Iar poporul a rămas orfan, un popor de iobagi, ca florile de pe cîmp, fără istorie, dar, în schimb, cu o puzderie de mituri și legende. Dar hai să lăsăm botanica acum.”

„Închide ușa, trage îngrozitor”, s-a văitat Konradine.

Tatăl însă a continuat netulburat: „Transilvania pe care acum, din păcate, o părăsim, acest ținut binecuvîntat, puternic și bogat, cu izvoare limpezi și cristaline, cu pășuni pline de ozon, cu vîrfurile mîndre ale Carpaților și cu răcoroasele-i biserici-cetate... O părăsim, pentru ca în furnalele Banatului să ni se topească treptat trupurile și sufletele, să se aleagă praful și pulberea de noi în călduri infernale. Cu asta s-au ales bieții șvabi, cînd s-au așezat în cîmpii neîmpădurite și pline de mărăcini, ca să facă să rodească ținuturile mlăștinoase. Nimic de zis, sunt muncitori și rezistenți la căldură ca vasele de Jena, șvabii ăștia. Dar fără istorie propriu-zisă. Agronomia nu prea are istorie. În schimb, ai noștri, sașii din Transilvania: agronomie aproape deloc, solul prea argilos, dar doldora de istorie. Și la ce le-a folosit: zac muți în cîmpul din jurul nostru”.

Cînd cei doi istorici zeloși au intrat în compartiment să se așeze, Kuny se întinsese cît era de mare pe banchetă. Dormea pe spate, cu capul sprijinit de sora ei și ocupa toată bancheta capitonată. Ținea mîinile făcute pumni pe burtă ca și cum ar fi vrut să păstreze căldura.

Unchiul s-a ghemuit în colț, la picioarele fiului său Kunolf, dar Clemens a ridicat picioarele lui Kuny pe palme, s-a strecurat pe sub scobitura genunchilor ei și s-a așezat pe banchetă, cu spatele țeapăn. A întins hanoracul, care căzuse pe jos, peste amîndoi. Pe pulpe simțea căldura genunchilor și gîdilitura firișoarelor de păr de pe picioarele ei. Perișor negru cu model capricios, asta știa și el. „Rotunjoare și focoase, muierile bănățene”, exclamase cineva la ștrandul din Sighișoara cu cîteva săptămîni în urmă, cînd și-au făcut fetele apariția și au stîrnit interesul tuturor, nu în ultimul rînd fiindcă nu știau să înoate. „Dar nările parcă ar fi găuri de priză!”

Lui Clemens îi ardeau ochii. Pe sub pleoapele închise i-a apărut fabrica de porțelan „Aurora Purpurie”. După ce a lucrat câteva luni ca muncitor în mai multe schimburi la cărămidăria de pe Târnava, a fost mutat acolo. Probabil că intervenise cineva cu funcție înaltă. La serviciul de personal i-au comunicat, cu priviri răutăcioase, că a ajuns la porțile raiului.

Cu ochiul său interior percepea cum obiectele cu forme diverse părăseau instalația de uscare și erau înghițite de flăcările gheenei ale cuptoarelor cu ardere puternică, fără să fie distruse de foc. Încă se mai minuna că piesele modelate apăreau din nou și erau, în plus, mai solide, mai expresive, mai pline de caracter. Pe urmă, erau împodobite și smălțuite de mâini dibace în camere speciale și expediate rapid ca obiecte de artă decorativă în cuptorul de ars porțelan, în așteptarea ultimului proces de ardere.

La început, munca lui consta în a scoate piesele din cuptorul cu foc intens și a le duce în camera în care urmau să fie smălțuite. Împreună cu el mai lucrau doi băieți, care arătau de parcă se deghizaseră în eschimoși. Cei trei erau introduși în mare grabă în cuptor, înainte să se răcească pereții, care ajungeau la o temperatură normală cam după optzeci de ore. „Repede, mai repede!” îi îndemna morocănosul maestru-șef Antonie, în timp ce-și sugea dinții găuriți. „Grăbiți-vă! Partidul dorește să depășim planul de producție pentru ca clasa muncitoare să poată cumpăra mărfuri mai ieftine datorită reducerii de costuri”. Mai târziu, Clemens a primit sarcina să îmbunătățească camerele de combustie cu cărămizi de șamotă și mortar rezistent la căldură și să curețe injectoarele de gaze. În timp ce se agita în cuptoare, îi fișnea sudoarea prin toți porii și mâinile i se acopereau de răni. Cum ajungea acasă, bunica rîcnea sarea de pe el. La ceaiul de ora cinci, în fața grajdului de cai, care era noua lor locuință, mai-mai să scape ceștile de ceai din mâini, atât de tare îi tremurau. Acum știa prin câte trec acele minuni din caolin și nisip de rîu înainte să ajungă la nobila lor delicatete.

Și uite așa interiorul cuptoarelor a fost locul în care a făcut carieră, a stat alături de maestrul-șef și a ajuns muncitor fruntaș. Ba a mai fost și autorul unor inovații. „Trebuie să ai căpșor, nu numai mâini și cur, chiar dacă ești muncitor”, îl lăuda Keleti. Și avea dreptate. Clemens

luase în serios atît îndemnul de „mai repede”, cît și pe cel de „mai ieftin”, al autorităților, nu atît pentru a satisface pofta de cumpărare a clasei muncitoare, cît pentru că fusese educat în spiritul datoriei și al obligațiilor îndeplinite.

La fabrica de porțelan „Aurora Purpurie” apăruse o problemă dificilă: în instalația de uscare, unele forme mai puțin solide pierdeau mai rapid apa din cauza aerului fierbinte, în vreme ce altele erau mai rezistente. Trebuia însă așteptat pînă se usca și ultima formă turnată. Numai atunci puteau fi toate trecute la următorul procedeu de producție în sala în care erau smălțuite. Astfel, din perspectiva socialismului, se pierdea un timp prețios. Clemens a reușit să grupeze produsele modelate în așa fel încît spațiile dintre ele să fie de dimensiuni diferite, conform unei scheme geometrice alambicate. Mărirea minimală a spațiului a dus la o reducere considerabilă a timpului. Toate operele de artă erau astfel gata în același timp pentru a trece mai departe, de la o etapă de încălzire la alta, și să părăsească instalația de uscare-„prăjire” în mod egal. Nu e, așadar, de mirare că pînă și secretarul de partid i-a întins mîna peste birou și fundul lui a schițat o mișcare de sculare de pe scaunul pivotant pe care, nu cu mult timp în urmă, își îndeplinea funcțiile șefului grupului local nazist, Dr. Baumann.

Toate strădaniile lui au culminat însă cu propunerea de a nu lăsa să se piardă căldura din cuptorul de porțelan, ci de a o face să ajungă cu ajutorul unei conducte căptușite în cuptorul cu ardere rapidă. Asta a însemnat o economie de sute de metri cubi de gaze naturale. De astă dată, secretarul de partid s-a ridicat în picioare cît era de lung, a ocolit biroul de stejar și i-a strîns lui Clemens amîndouă mîinile cu amîndouă mîinile sale. Keleti, care-l însoțise pe tînăr la centrul de partid, țopăia de pe un picior pe altul de mîndru ce era.

În ziua de 23 august 1944, Clemens a realizat pentru prima oară ce înseamnă o muncă impusă de o epocă și de un țel. A fost ziua în care România a întors armele. Trei ani de zile soldații români au mărșăluit, împreună cu soldații din Wehrmacht, pînă la Stalingrad și înapoi. Cînd sovieticii s-au apropiat de București, românii au întors armele. Tînărul rege Mihai a declarat război Reich-ului german pentru a scurta războiul mondial cu cinci sau șase luni și pentru a salva milioane de vieți. Era o dată plină de consecințe: nu numai pentru sașii din Transilvania, care au vrut să fie și ei nemți din Germania Mare, ci pentru întreaga Romînie.

Încă din noaptea de 23 spre 24 august, la cererea stăpînilor ei, Roza, menajera vilei Heliodor, cărase cu coșul nenumărate cărți destinate cuptorului de cărămidă din spălătorie. Clemens a rămas acasă pentru a-i da o mîină de ajutor. Munceau din greu: ghemotoacele de hîrtie blocau arderea, se aprindeau greu, deși se încingeau, iar focul era ațîțat cu văturaiul. Cînd au început să mijească zorii, treaba se terminase. Tînărul Clemens a cîzut pe uscător – cu mîinile fierbinți și fața murdară de zgură, cu capul doldora de cărți care se contorsionau și se zvîrcoleau în flăcări și din care picau litere sclipitoare – și a adormit.

Erau cărți despre care tatăl său spunea că ar putea să nu fie pe placul șuvoiului de ruși care se apropiau. Adică toate cărți cu cotoare fastuoase de piele și nu doar cărțile lui Hans Grimm, Hans Friedrich Blunk, Edwin Erich Dwinger și ale altor membri ai Deutscher Buchgemeinschaft (Clubului German al Cărții) sau Hamburger Verlagsanstalt, Schliessfach 233 (Centrul Editorial Hamburg, cutia poștală 233), ci și ale lui Jakob Wassermann, Heinrich Mann, Stefan Zweig și ale altora de aceeași factură apărute la edituri ca Paul Zsolnay, Kurt Wolff etc., ceea ce însemna o garanție de calitate.

Mama, care pînă atunci nu pusese niciodată piciorul în spălătorie, a obiectat că nimeni nu avea de unde să știe ce ar putea conveni din punct de vedere literar și estetic cuceritorilor asiatici. Poate că era invers și cărțile îmbrăcate în piele sau pînză inspirau mai curînd respect și ofereau casei lor o oarecare protecție.

Însă Roza, perla familiei, a protestat: „Păcat de cărțile nevinovate scrise în sfînta noastră limbă maternă, germana. Asta numai din cauza hoardelor de tătari din stepele Asiei, care sunt lipsiți de cultură, nu știu nici măcar să citească și vor să-l mînînce de viu pe omul nostru germanic cu piele albă, ochi albaștri și păr blond și, pe deasupra, și pe Feniswolf (lupul Fenis). Menajera a reușit să salveze, pe furiș, „Mein Kampf” de la moartea prin foc și a ascuns-o în salteaua ei de paie. De cîte ori se făceau percheziții în anii care au urmat, se posta în ușa camerei ei și repeta insistent: „Sunt și eu de-a casei, dar nu mă număr printre stăpîni”. Era doar o biată angajată. Sau se trîntea epuizată pe pat, își arăta varicele, rodul hîd al oprîmării burgheze, și se plîngea în gura mare de durerile ei de încheieturi. Așa că niciunul dintre tovarăși, nici măcar Oinz Schuffert, proaspăt activist de partid, fost camarad

arian național-socialist, nu îndrăzne să-i umble pe sub fundul sleit ca să caute „Mein Kampf” al lui Hitler.

În acea zi de 23 august, nu s-a pierdut doar o parte din cultura lecturii și a cărților, nu, Sighișoara a pierdut mult mai mult, și anume un personaj, un ornament exotic al orașului. În ziua aceea Prințesa Kvastova-Oberth a întors spatele orașului pentru totdeauna.

Natalia Felixovna Kvastova, fiica unui principe și ministru țarist rus, călătorise cu o căruță trasă de boi din Crimeea pînă la Sighișoara, apărută de o umbrelă de soare de mătase. Lîngă ea oficia un vizitiu în livrea, cu seriozitatea rituală a unui înalt preot. În spate, pianina cu micul blazon al familiei zornăia și se clătina, alături de un cufăr-garderob care stătea în picioare. Cufăr-garderob, așa ceva nu se mai pomenise în micul oraș. „Strictul necesar, *le strict necessaire*”, a explicat prințesa la sosire. Unul dintre unchii ei călătorise prin Europa cu o arteziană, ale cărei jocuri de ape puteau fi admirate în fiecare seară în fața diferitelor hoteluri la care se oprea.

După douăzeci și cinci de ani, cînd a auzit la radio, din gura regelui, vestea că România salută Armata Roșie ca prietenă și eliberatoare a țării, a pornit pe loc la drum. Cu flerul unei mari doamne, care simte primejdia, s-a îndreptat în mod discret și elegant spre Vest. A plecat tot cu căruța trasă de boi, ca odinioară, așezată lîngă vizitiul Anatol Ivanovici, cu barba căruntă și tresele de argint înnegrite, de astă dată, fără cufăr, ci doar cu pianina.

În urma ei a rămas un soț, medicul de plasă al Sighișoarei, doctorul Eugen Oberth, specialist în boli de stomac. „Jarăși bolșevicii – asta e prea mult pentru o viață de om, dragă Evgheni. E ceva de nedescris – nici măcar pe pielea vacii, cum ziceți voi, sașii”. Și altele de felul ăsta pe care le striga în urechea soțului ei, care pretindea că e surd. „Tu însă rămii aici, bodaproste, mon cher!”

În calea amatoarei de călătorii, se zice că frontul s-ar fi deschis, ba chiar ar fi ocolit-o în mod miraculos. Datorită unui cuvînt magic, boii, căruța, pianina și călătorii au avut drept de liberă trecere peste tot. Parola era: Berlin! Cînd însă prințesa-voiajor a ajuns la Potsdam, în colonia rusă din vremea Războaielor de Eliberare, cu căsuțe de lemn vopsite în alb și roșu înconjurate de mesteceni, Armata Roșie era deja la fața locului. Războinicii înfomețați au dezhamat boii, i-au înfipt pe țeava

tunurilor ca pe frigărui și au tot tras pînă s-a fript carnea. Bătălia pentru cucerirea Berlinului putea să înceapă. În timp ce soldații înfulecau carnea gătită, prințesa a fost obligată să le cînte. Le-a cîntat „Plimbare cu sania la Petersburg”, nocturne de Chopin și, în sfîrșit, cînd Berlinul a căzut, uvertura la „Tristan și Isolda”.

Pentru Clemens ziua de 23 august a avut și alte urmări. S-a refugiat în sfere mai înalte. Încă din 1944, după Rusalii, își amenajase o odaie la mansardă, în care locuia sporadic; asta s-a întîmplat imediat după ritualul confirmării sale, cînd Roza a început să-i spună „conșule” și jupîneasa să-l salute cu o mică reverență. Acum însă, cînd în lume domnea sălbăticia, cînd rușii erau în casă și nemții dispăruseră fără urmă de pe fața pămîntului, avea ca reper doar stelele de pe cer. În cămăruța sa de sub acoperiș, și-a construit un telescop primitiv, cu ajutorul căruia studia mecanica cerească în nopțile clare: muncă cu un țel anume, dar atemporală. Răspunderea o purtau găurile negre pline de melancolie. A rămas în mansarda sa timp de patru ani, pînă în ziua expulzării.

Mama sa, Alma Antonia Rescher, care era născută Schuler von Rosenthal și se trăgea dintr-o veche familie sighișoreană, dăduse mai demult dispoziții să se acopere o jumătate din acoperișul vilei cu plăci de stică, spre marea supărare a soțului ei. Acesta a trebuit să detașeze un muncitor de la fabrica sa, care să le căptușească pentru a le face etanș, și să angajeze un al doilea grădinar. În sera din pod, doamna casei sărbătorea succesivitatea anotimpurilor. Dacă ninge, se transforma într-o grădină de iarnă cu toate excrescențele rămuroase anacronice de rigoare. Primăvara, devenea un loc de bronzare artificială pentru stăpîna casei și, totodată, o sursă de senzații plăcute și de fudulie solitară: În timp ce celelalte doamne din Sighișoara își frecau membrele cu hipermanganat sau se răsuceau pe toate părțile, sub lampa cu ultraviolete din cabinetul doamnei Wokruletzki, pentru a obține o nuanță arămie șic, doamna Alma Antonia se fiția goală printre florile exotice din sera ei, adîncită în lecturi despre țări și culturi străine. Romanele de aventuri ale lui Karl May și Friedrich Gerstäcker își găsiseră adăpost temporar pe sub pistilele florilor galbene de bumbac de pe malurile Mississippiului. Cărțile de călătorie ale lui Kasimir Edschmid, cum ar fi „Africa – dezbrăcată și îmbrăcată”, zăceau întredeschise printre încrengături gimnosperme *Gingo biloba* și aspirau din plin mirosul rînced al pistilului, în vreme ce „Meditațiile sud-ameri-

cane” ale contelui Hermann Keyserling se legănau în baobab. În lunile de vară, temperaturile tropicale din seră transpuneau vegetația într-o stare de extaz. Dacă intrai, ți se oprea respirația, și înaintai bijbiind amețit. Părea că auzi plantele gemînd voluptuos. În octombrie, stăpîna casei a pus să fie înlăturată toată această vegetație aventuroasă și înlocuită cu flori ale grădinii de vară, pentru a juca o festă toamnei.

Acolo, sus de tot, la marginea acestei lumi luxoase a aparențelor, s-a retras Clemens în mansarda sa. Cu ajutorul vizitiului și paznicului Arpad Keleti, care continua să-l tutuiască, și al omului de serviciu Will Badestein, care îi vorbea cu Dumneavoastră și conașule de cînd era copil, a fost montat în lucarnă un geam glisant. Pentru ca să intre mai multă lumină, au înlocuit cîteva țigle cu plăci de sticlă. Pereții strîmbi ai mansardei au fost tapetați cu rogojini. „În spatele lor o să se adune păduchii”, l-a avertizat Roza. Vara, Clemens mai reducea temperatura toridă din vizuina lui lăsînd să curgă apă rece prin țevile de fontă ale caloriferelor. Un sac de paie peste un cadru de lemn îi slujea drept pat, hainele și cărțile și le ținea într-un dulap cu oglindă. Grațiosul secreter Maria Thereza, pe care i-l dăruise bunica în ziua în care a fost confirmat, se potrivea de minune cu acest spațiu al suprafetelor oblice.

După fatala lună august 1944, li s-a adăugat și modestul observator. Telescopul transportabil se înălța pe un stativ, drept în mijlocul camăruței de la mansardă, așa că orice vizitator era nevoit să țină seama de el. Drept interstițiu pentru observație era folosită lucarna, numită bovindou pe meleagurile noastre. Lui Clemens îi convenea că reușea să vadă doar un segment din cerul înstelat. Luminat de bolta cerească irizată, împărțită în fragmente sferice și deci suportabilă, își revenea după lumina orbitoare a soarelui, de care mama sa nu se putea lipsi în pod și care-l urmărea oricum, cînd urca sau cobora scările, cu galbenul crud de floarea-soarelui. Și așa avea sentimentul că se înalță peste greutatețile care domneau jos, în restul casei și pe pămînt.

Într-o zi, în timp ce se căzneau să urce o pianină legată cu frînghii pînă sus la mansardă, muncitorii de la fabrica tatălui său făceau comentarii inspirate de lozincile luptei de clasă: „Va veni vremea, conașule, cînd dumneata o să-ți rupi degetele făcînd munca pe care o facem noi acum. Și atunci n-o să mai ai chef de pian. Și noi o să aruncăm unealta diavolului pe geam”.

În nopțile în care ploua, citea cărți după pofta inimii.

Roza a ținut morțiș să se instaleze o sonerie în pod ca să poată convoca fără efort mama și copilul să coboare jos „printre noi, oameni obișnuiți”. Scara era prea abruptă pentru inima ei. Iar sub acoperiș mureai de cald, ca într-o căpiță de fin. „M-ar lovi damblaua, ca pe soția părintelui de la oraș când s-a dus la baia de aburi”.

Da, moartea la baia cu aburi a fost ceva senzațional și, la fel ca venirea rușilor, ceva nemaipomenit și unic. Dar și o urmare tragică a faptului că la Sighișoara băile erau rare sau de nefolosit fiindcă țeava de apă a orașului avea crăpături. „Doar n-oți fi vrînd, scumpă doamnă, să mă lovească damblaua taman pe scări!” Cum nimeni dintre cei ai casei nu voia asta, a fost instalată o sonerie electrică.

Otto Rescher a trecut o singură dată, scurt, pe la fiul său. I-a lăudat aranjamentul frugal. „Cînd vrei să faci ceva în viață, așa trebuie început. Cine vrea să ajungă sus trebuie să pornească de jos.” Își croise drum prin pădurea tropicală a soției sale, folosindu-și brațele ca pe machete; din vultele plantelor țîșneau zemuri lipicioase. Lăsase în urmă crengi rupte, tulpini frînte, frunze crestate.

„Un elefant într-un magazin cu porțelanuri!” a bombănit doamna Alma Antonia și le-a îngrijit cu tandrețe, ca pe niște animale bolnave.

Pentru ea, odăița lui Clemens era un univers paralel, separat, alternativ. „De obicei, omul nu e mulțumit cu starea și poziția sa și atunci caută altceva”.

„Mie-mi amintește de Spitzberg”, i-a spus bunica atunci cînd a intrat în cameră gîfîind și ștergîndu-și ochelarii aburiți. „Doamne, ce nebunie e aici sus la maică-ta! Botanica siluită o să explodeze odată și odată și acoperișul o să ia foc. Sau murim sufocați cu toții într-o noapte, vegetația asta lacomă ne înghite tot oxigenul. Bietul Otto.” S-a așezat pe jos. Clemens, gazda perfectă, i-a făcut o cafea.

„Apropo de Spitzberg, pictorul confortului burghez...” Bunica, în șalvari, cu țigarea de foi și ceașca de cafea în mînă, ședea turcește pe jos, sprijinită de caloriferul răcoros, și evoca vremurile bune de odinioară: „Pînă și Otto e de părere că americanii nu vor permite așa ceva”.

„Ce anume?”

„Ca acești nenorociți să-și însușească hodoronc-tronc vremurile de odinioară, care sunt creația noastră, și pe noi să ne elimine. Vremurile frumoase de odinioară – pentru a le zidi și a le păstra, e nevoie de truda

și hărnicia mai multor generații, de poftă de muncă, de spirit inventiv și de sentimentul confortului. Exact ce le lipsește acestor pușlamale.”

„Te înșeli, mamă, nu le vor deloc. Pentru ei vremurile apuse au fost vremuri grele”, i-a răspuns Clemens. „Acum vor cu totul altceva. Muncesc neîncetat și cu spor pentru a construi o nouă epocă.”

„Muncesc? Poate atunci când n-o să mai aibă ce fura. Mă rog, cum zici tu”, a spus bunica și s-a ridicat în picioare fără efort, ba chiar cu o anumită grație. „Nu vor să se întoarcă în trecutul lor, ci în al nostru: să trăiască cum trăiam noi, asta-i tot. Să pună mâna fără să miște un deget pe tot ce am izbutit să construim, cu sudoarea frunților noastre, noi și strămoșii noștri. Dar n-o să-i lase americanii! Sunt oameni harnici și întreprinzători, chiar dacă lipsiți de cultură și istorie. Și, oricum, regele este încă în țară.” Clemens a tăcut cuminte, deși nu-și amintea să fi văzut vreodată urme de sudoare pe fruntea bunicii sale.

Perioada de libertate neîngrădită de care se bucura acolo sus nu a durat prea mult. Printre excesele pe care și le permitea era să citească câte o carte pe noapte sau în două nopți, una dintre acelea care circulau pe ascuns între cei din lumea sa. A avut revelația, citind romanul „Între alb și roșu” de Edwin Erich Dwinger, că poți nimeri între Scylla și Charybda dacă ai de ales între facțiuni politice: pe de o parte, exista apartenența obligatorie la o clasă, pe de alta, cântecul de sirenă al unei dreptăți sociale universale care implica și clasele cele mai de jos. Ceva nu era în regulă, dar era prea lipsit de experiență pentru a gândi pînă la capăt contradicțiile. Dreptatea este de partea revoluționarilor, îi dicta mintea. Dar legea nu, îi spunea conștiința.

A citit „Winetu” în românește și „Coliba unchiului Tom” în traducere franceză. Cerceta fiecare cuvînt din limba străină pînă pricepea sensul și contextul. Era cuprins de încîntarea descoperitorului, dar mai ales de senzația că se putea refugia în hățîșul acestor limbi străine, unde va găsi un adăpost. Un adăpost pe care universul său, cu codul binecunoscut în limba maternă, nu i-l mai putea oferi.

Winetu, indianul, și Old Shatterhand, fața palidă – nu se putea să nu existe ceva dincolo de diversitatea creaturilor, o punte care le unea în ciuda deosebirilor, ceva mai puternic decît dezacordurile crase impuse de culoarea pielii, de particularitățile sufletești, de tabloul în negru și alb al contradicțiilor de clasă. Să fie prietenia? Dar aceasta nu era altceva decît forma exterioară a aceluia atașament care unește contrariile.

Așa se frământa nopțile în mansarda sa, pe când rățăcea de-a lungul Căii-Lactee și se lăsa să cadă în găurile negre ale universului. Ce anume însă te apropie de ce ți-e străin. S-a speriat la ideea că Petra, cea din Untere Baiergasse, ar putea să-i fie mai apropiată decât cocheța, cultivată, temperamentoasa Izabela Reinhardt, nepoate cofetaru-lui Albertini, care locuia într-o casă pe colț, în Marktplatz. Când își sărbătoreau ziua, la ea acasă se respecta același ritual ca și la el, în Vila Heliodoros, cu o mică deosebire: În loc de halva fină Rescher, la ea se mânca cremșnit Albertina.

„Coliba unchiului Tom”, aha, și pe deasupra în franceză, bravo, i-a spus mama, care uneori îi bătea la ușa și intra puțin, în costumul ei pantalon de mătase galbenă, care-i lumina cămăruța. „Și sunt toți negri cu inimi albe. Nu e Candide eroul principal?”

„Nu”, i-a răspuns Clemens rîzînd și ridicînd privirea către ea, „nu, eroul principal se numește unchiul Tom”.

„Așa e, i-a zis mama. Parcă există și un băiat pe care-l cheamă Candide... Știi doar ce înseamnă candid. Gîndește-te la zahăr candel, la candidat: alb, nepătat, pur. Nu ți se pare că se pune un accent prea exagerat, prea stilizat pe nevinovăția acestor copii negri ai naturii? Sau pe noblețea tuturor negrilor? Omul este rău din naștere. Sau nu e așa?” Și a tras ușa după ea, fără să facă niciun zgomot.

Apoi a deschis-o iarăși: „Ai observat? Doamnele din cercul nostru de prietene nu mai ies în oraș fără bulldog”.

Nu observase, doar auzise. „Știi de ce? A fost ideea mea. Când ne-am adunat ultima oară, am zis și eon, într-o doară, că ar fi mai înțelept să scoți un cîine urît la plimbare. Îți dai seama cît de curioase au fost toate să afle de ce, cum, la ce folosește?” Clemens era și el curios.

„Oamenii se uită mai întîi în jos, la cîine, pe urmă își ridică privirea de la capul lui monstruos și se uită la gambele pempante ale cucoanelor.”

„Da, și?”

„Candide”, i-a spus mama și l-a mîngîiat pe creștet.

Atunci a înțeles și a întrebă: „Bine, dar tu nu ai cîine?”

„Candide”, a repetat, dar fără să-l mai mîngîie pe creștet. Și, după o mică pauză: „Mie nici nu îmi trebuie”. „*C'est la vie!*” a fost concluzia ei înainte să iasă, parcă plutind, din cameră. Știa franțuzește. Și englezește. Alma Antonia Caterina Maria Roswitha Schuler von Rosenthal făcuse patru ani la mînăstirea de maici a tinerelor englezoaice din București.

„La nimic nu folosesc limbile, spunea. Cu menajera vorbești săsește sau ungurește, cu cucoanele nemțește, cu poștașul românește. Călătorii? Otto nu merge niciodată mai departe de marginea plantației de floarea-soarelui, de Dumbrăveni, de Cristuru Secuiesc. *C' est tout. All right*”.

După o săptămână a băgat iarăși capul pe ușă; odată cu ea valuri de mireisme au năvălit în cămăruță și reflexe aurii, ca niște flăcărui fosforescente, au pîlpîit pe pereții de rogojină. „Ah, Karl May, pe românește. Cu prefața patriarhului ortodox Miron Cristea. Da, da, la Karl May înveți să deosebești binele de rău. Să crezi însă iarăși în bine? Ce iluzie. Nu, niciodată. Binele: divagații ale unor gînditori străini de viață, închipuirea filosofilor. Sau nu?” S-a retras înainte ca lui Clemens să-i vină vreo idee și să apuce să formuleze un răspuns. Mama l-a lăsat singur.

Din cînd în cînd, primea vizita Petrei Schuffert, din orașul de jos. Stătuse adesea de vorbă despre lucruri interesante cu tatăl ei în bucătăria lor, pînă cînd bietul om a fost avansat și a ajuns activist de partid. Între prieteni, fetei i se spunea Flora, un nume cu care rămăsese de cînd era la școală.

„Flora, așa se și cade, fiindcă Petra nu i se potrivește”, i-a spus Izabela Reinhardt lui Clemens, în timp ce se plimbau prin Orașul Vechi, la umbra fermecată a celor nouă turnuri de apărare. „Chestia cu Petra a fost o marotă ideologică a lui taică-su, care e maniac cu geologia și cu partidul. Flora însă e bine, mi se pare că chiar are ceva vegetal”.

Izabela era cealaltă prietenă din copilărie. După Quarta, a patru clase de gimnaziu, s-a hotărît să urmeze Seminarul Evanghelic pentru învățători. Se pregătea să devină învățătoare de la nouăsprezece ani, undeva la țară, la una din școlile primare ale bisericii luterane și să plătească prețul, adică să renunțe la căsătorie. Ori școală, ori familie, așa era regula. După 1944 însă, lumea renunțase să viseze la viitor.

Au intrat prin Poarta Cetății în piața din jurul Bisericii Mînăstirii. „Sighișoara noastră este, de fapt, un oraș al îndrăgostiților”.

„De ce?” a întrebat Clemens și s-a oprit.

„Lasă că îți spun altă dată. Apropo, știi că agrișa noastră sighișoreană nu exista decît la noi, ca o varietate fără sîmbure a măcrișului spinos? Austriei îi zic aguridă, nemții coacăză sălbatică, iar noi pe săsește „Ägrisch?”

„Ia imaginează-ți în loc de: Rătăci-te-ai prin agrișe, Rătăci-te-ai prin coacăze sălbatice! Ce solemn sună cea din urmă versiune. Germana este prea serioasă ca să poți înjura sau râde cum se cuvine. Bobițele astea sighișorene sunt foarte sănătoase, pline de vitamina C. Dar, în mod ciudat, nu au semințe, ceva nu-i în regulă cu reproducerea lor... Și apropo, Petra-Flora: ar trebui să admirăm plantele și să ne pară rău de ele. Oriunde s-ar afla și oriunde s-ar duce...”

„De dus nu se prea duc...”

„Nu mai tot despică firul în patru. Oriunde se află și oriunde ajung, e musai să supraviețuiască. Nu pot s-o ia la fugă ca animalele în fața primejdiei, să caute hrană sau să zburde de fericire. Curios mi se pare că, atît la animale, cît și la plante, se hotărăște o dată așa, o dată altfel încă de la începutul filogenezei. Dacă este destulă hrană în apa mării, organismul primitiv poate să prindă rădăcini și să se bucure de viață, fără mari eforturi. Dacă nu, îi cresc picioare și trebuie să fugă pentru a putea trăi. Asta știi și tu.” Clemens nu-și aducea aminte să fi știut vreodată.

„Și ce legătură are cu Petra?”

Izabela l-a luat de braț, dar el a continuat să-și țină mîinile în buzunarele lodenului.

„Mi se strînge inima cînd mă gîndesc ce marjă de manevră și ce libertate de mișcare redusă are un om care a crescut în condiții atît de precare ca Flora noastră.”

„Asta se va schimba în curînd.”

„Condițiile, poate că da. Omul însă nu. Și cîte ambiții, cîte invidii s-au adunat într-o astfel de ființă. Îmi amintește de drosera. O plantă carnivoră îngrozitoare, care nu se obosește să facă din minerale materii organice, ci distruge viața organică, înghițînd insectele care o fecundază.” Așa vorbea Izabela, în timp ce Clemens se gîndea la ale lui.

3

Clemens moțăia, toropit de căldura hanoracului care-i acoperea pe amîndoi. Stătea drept, pe bancheta pe care era întinsă Kunigunde. Purta pantaloni de piele. Fusta fetei alunecase în sus, picioarele ei formau un pod peste pulpele goale ale vărului ei și tălpile ajungeau la tatăl ei, care dormea în colțul de la geam.

Clemens avea sentimentul că înțelege ce o apasă. De câteva ori, când a gemut în somn, a recunoscut cuvântul: „Nimeni”. I s-a făcut milă de verișoara sa. Dar s-a stăpînit. De curînd citise undeva propoziția: Mila este începutul unei iubiri nefericite.

Clemens frecventa familia Schuffert încă de cînd era la școala primară. Și se prăpădea de rîs cînd Roza îl dojenea din cauza Petrei: „Toți claipe peste grămadă în cuhnie. Cum miroși, măi băiatule. A pește și a rahat de pisică. Un băiat cu părinți ca ai tăi nu are ce căuta acolo. Să-i ia naiba cu pisică cu tot!”

Petra și Clemens se știau de cînd erau copii. Prietenia lor începu-se la sfîrșitul anilor treizeci, cînd erau la școala primară, și durase, în ciuda vremurilor zbuciumate, pînă în ajunul acestei călătorii în Banat. Începutul ei a fost marcat de o palmă în curtea școlii. Clemens arunca cu chibrituri aprinse în capul fetelor: Cu arătătorul unei mîini apăsa chibritul ținut perpendicular pe latura zgrunțuroasă a cutiei și, cu arătătorul celeilalte mîini, catapulta bețișorul de lemn în direcția dorită. Vîrfurile se aprindeau în zbor. Ca o minirachetă își căuta ținta, care de obicei era ciuful unei eleve. Fata țipa ca din gură de șarpe, se repezea în cancelarie și îl pîra pe vinovat, plîngînd cu lacrimi de crocodil. În mod normal părul nu lua foc, decît dacă era dat cu gaz împotriva păduchilor. Petra însă nu a fugit nicăieri, ci s-a îndreptat către Clemens, l-a plesnit peste mîna cu proiectilul și i-a ars o palmă zdravănă. Clemens a rămas calm și nu s-a mișcat din loc nici cînd Petra și-a luat avînt a doua oară, pentru ca apoi să se lase pîgubașă. Nu s-a apărut în niciun fel și a declarat foarte serios: „Nu dai într-o femeie și într-o doamnă niciodată”.

Viața din casa sărăcicioasă de pe Untere Baierstrasse îl impresiona în mod deosebit încă de cînd era copil. Avea de-a face cu mirosurile din bucătărie. Își deschidea nările pe jumătate cu teamă, pe jumătate cu plăcere, adulmeca uneori zgomotos, așa încît stăpîna casei își mirosește mîinile și îl întreba îngrijorată: „Dorește conașul să deschid ușa, poate că miroase cam urît la noi. Am putea să scoatem afară mușcatele puțitoare. Sau poate îl deranjează zăpăcitul ăsta de papagalul?”. În colivie canarul Coco se agita năuc. Pe pervaz, în cratițe ruginite proliferau „năprasnicele” care în Cetate se numeau „balsamine” sau chiar *Impatiens*. Ușa care dădea spre curte a fost deschisă imediat.

Tata Oinț, așezat la masa din bucătărie, s-a dat cu părerea: „Oaspețele nostru poftesc la o țârie. De aia adulmeca așa”.

„Ce tot spui acolo, Oinț, conașul e doar un copil, are unsprezece ani.”

„Unsprezece? La zece ani tăiam copaci în pădure împreună cu tata, în zăpadă pînă la brîu, și asta nu mergea fără o tărie.”

Mirosea și a țuică. Și a multe altele. De pildă, a săpun de casă făcut din untură. Mirosea tulburător a transpirație și a paciuli. Mirosea a coș de gunoi îmbîcsit, a ulei ars și a pește, a petrol și a rahat de pisică. Mirosea a oameni care se îmbibaseră de mirosurile din bucătărie fiindcă acolo stăteau de dimineața pînă seara și se spălau o dată pe zi pe față și pe gît, sîmbăta la subsuori și pe sfîrcuri, în unul și același lighean, ținut în spatele aragazului, după o perdea. Ca să nu mai vorbim de cum mirosea tăblia mesei, frecată îndelung cu nisip, pe care Petra își făcea lecțiile și se consulta cu el, mama spăla vasele, iar tatăl mînuia țoiurile burtoase de țuică – era un buchet nemaipomenit de mirosuri, de la cel al nisipului cu care se lustruia masa la cel de usturoi, de la cel de transpirație la cel de țuică. Doamna Alma Antonia, mama sa, îl numea, strîmbînd din nas, miros-de oameni-săraci, deși în viața ei nu călcase în vreo „cuhnie”.

Și hărmălaia îmbătătoare din bucătărie! Toate sunetele se amestecau într-un clocot continuu și veștile soseau calde în zbor: în vreme ce în cuptor merele în aluat sfîrîiau, tatăl sporovăia întruna, pisicul ronțăia oase de pește, canarul scotea triluri, mama le gonea în gura mare pe surori, care îi recitau oaspetelui tabla înmulțirii toate în același timp, doamna Soos, vecina, băga capul pe ușă și striga cît o ținea gura, ca să se facă auzită: „Ați aflat?”.

Și ce era de aflat: că mareșalul Antonescu îi obliga, în toiul verii, pe valahii împuțiti din București să umble în costum și cu cravată pe stradă, acum pe caniculă, cînd pînă și amărîtele de mîrțoage care trag tramvaiul cu cai poartă pălărie de paie pe cap, ca să nu le lovească damblaua, și taman cravate le lipsesc bucureștenilor acum, cînd bate la ușă cruciada împotriva bolșevicilor fără Dumnezeu.

Că s-a tras ca la vînătoarea de mistreți după afemeiatul rege Carol, cînd a fugit, împreună cu concubina sa roșcată, din palatul său la troglodiiții din Patagonia, și că se țineau de mînă; că domniile lor s-au aruncat pe burtă într-un șanț ca să nu-i nimerească vreun glonț.

Că domniile ofițerii germani au învățat-o pe doamna Beatrix Margarethe Wokruletzky să-și deschidă, în locul magazinului ei de pălării, un salon de bronzaj artificial, în care doamnele din înalta societate să poată face băi de soare în pielea goală în plină iarnă, și să se pîrlească

peste tot, pînă și în locul pe care nu e voie să-l pomenești, și domnii soți să nu le mai recunoască seara în pat, fiindcă doamnele lor nu mai arată ca niște vaci pătate în costumele lor de baie, vara la ștrand.

Că șefii locali din satele și orașele noastre nu și-au lăsat feciorii să se ducă la SS-ul lui Hitler de la Berlin. Nevestele lor au trebuit să-i facă lui domnu' Heilhitler cadou fuga-fuga un copil, copilul Führerului, doar atît s-au ostenit domnii aștia fini; de trimis au trimis acolo doar feciorii oamenilor de rînd. Da' sefu' nostru neamț de aceea, dr. Baumann, și-a trimis feciorul la Stalingrad de cum a făcut optsprezece ani, unde l-au fiert rușii la cazan, de doamna doctor e așa de speriată, că nu mai poate să-i facă vreodată copii cu nimeni.

„Ce poți să spui, vecină, că parcă n-ai cuvinte?”

Nimeni nu avea.

Că Hitler s-a îngropat în tranșee pline de lupi, o pudzerie de lupi care o să sară la beregata rușilor și atunci o să fie victoria finală asupra hoardelor asiatice. Că nebunul de Oberth-Rachetă a inventat și un zeppelin, plin ochi cu praf de pușcă, și că a lansat asupra Londrei această armă miraculoasă, numită V2, iar regele Angliei împreună cu doamna Regină, care tocmai făceau baie, au ajuns prin scurgerea de la cada de aur în canalele de sub pămînt, unde Sherlock Holmes și Jack Spintecătorul o să le taie gîtul.

Pe 23 august 1944 a fost prima care a știut fiindcă a fost ultima care a văzut: că prințesa Quastova a fugit, nu cu neamții, ci de una singură cu carul cu boi, da, chiar așa, și că și-a părăsit bărbatul – îndrăgitul medic de stomac, doctorul Oberth – și l-a lăsat singur acasă, „ca pe un motan rîios”. Se știa încă de la nunta lor, care avusese loc cu douăzeci de ani în urmă, că o să sfîrșească rău. Fiindcă atunci, prințesa din Crimeea a crezut că ardeii cei roșii, mărunți și iuți, sunt flori rare din Transilvania și s-a șters la ochi cu mîna înroșită de acizi. Atunci i-au țîșnit lacrimile din ochi ca apa minerală de izvor „și de-atunci tot curg întruna cînd ale ei, cînd ale lui domn doctor, și acu la amîndoi”. Pe urmă a venit vorba de Stalin, care avea cinci sosii identice care intră și ies din Kremlin cu cinci mașini exact la fel, pentru ca, atunci cînd l-or împușca dușmanii poporului, să-l nimerescă pe Stalin cel fals, „care e mort însă de mult, mai mort nici că se poate”.

Și, în sfîrșit, despre regele Mihai: Îl goniseră din țară de Anul Nou, în 1948, „ca pe un papagal care nu folosește la nimic”. A vrut să se că-

sătorească cu o față de împărat săracă, așa de săracă, că o chema pur și simplu Ana cu un n – pentru doi nu ajungea. Și pe urmă, după ce bolșevicii l-au dat jos de pe tron, a plecat la pețit.

Toate astea le auzise doamna Soos de pe la unul și altul: „Dacă m-au mințit, te mint și eu! Să mă bată Dumnezeu dacă nu-i așa”.

Mai erau și covorașele făcute din zdrențe la Schuffertsi în bucătărie și în odăi, ale căror modele și culori erau rezultatul unor combinații întâmplătoare. Lui Clemens i se păreau mult mai plăcute decât covoarele cu țesătură rafinată din Vila Heliodor. Și oricum: varietatea și numărul bunurilor din locuința de acolo erau reduse la un minim absolut. Deși economică, gospodăria lor era funcțională și Clemens aproape că îi invidia. Sus la ei, în Cetate, nu aveai loc să respiri de atâtea obiecte și lucruri. Și te pierdeai în prea multe încăperi.

La rîndul ei, în primii ani ai prieteniei lor, Petra se ținea strîns de prietenul ei ori de cîte ori ajungeau prin grădina din față la intrarea pompoasă a vilei, de multe ori Clemens trebuia să o tragă după el în sus pe trepte. La unsprezece ani s-au întîlnit pentru ultima oară în camera lui cu jucării de la etajul unu, înainte să li se despartă drumurile care-i duceau la școală. Petrei îi plăcea cel mai mult să se dea pe calul cioplit dintr-o singură bucată de lemn, mare cît un ponei, și să se legene tare de tot pînă cînd coada albă se ridică și o gîdila acolo unde rochița i se aduna între pulpe, cum mărturisea bilbiîndu-se. Și odată, în plin avînt, a căzut pe spate de pe calul de lemn și a rămas întinsă pe covor. Rușinată, și-a tras fusta peste cap. Dar a revenit rapid la felul ei de a vorbi deschis și fără înconjur despre ceea ce-i trecea prin cap și a spus, aproape cu mîndrie, arătîndu-și chiloțerii brodați: „Pe ăștia nu mă lasă să-i pun decît cînd vin la voi!”.

Cînd apărea Roza cu compotul de gutui și cu halvaua specială, care purta numele firmei familiei, „Helianthus”, fetița din cartierul de jos, de pe Baiergasse, devenea recalcitrantă. Trebuia să o oblige să salute. De cele mai multe ori dispărea, retrăgîndu-se în patru labe în spatele scenei teatrului de păpuși.

Odată, la plecare, în amurg, cînd o conducea la poartă și se țineau de mînă, i-a scăpat cuvîntul care, după mulți ani în care aveau să se întîmple atîtea, îl va preocupa intens, o scăpare caraghioasă a unei fete pe jumătate copil. A șușotit pe sub bolta de trandafiri cățărători: „Ca doi miri!”. Și Clemens nu i-a dat drumul la mînă, deși inima îi bătea puternic.

Pînă în clasa a patra primară au purtat aceleași șepci plate, roșii, de școlari, așa cum era obiceiul, pînă în 1948, pentru fetele și băieții de la școlile primare evanghelice din Transilvania. După absolvirea clasei a patra, Clemens a luat examenul de intrare la gimnaziul de băieți „Episcop Georg Daniel Teutsch” și, în fiecare dimineață, urca gîfiind cele aproape o sută optzeci de trepte acoperite pînă la școala din deal. Petra, așa cum se întîmpla, de regulă, cu copiii din Untere Baierstrasse, a mai rămas, după a patra, încă trei ani pe băncile școlii, urmînd să facă apoi ceva practic. S-a luptat pînă într-a șaptea, rîzîndu-și de zor unghiile, cu aritmetica și gramatica germană, a tocit la geografia și la istoria patriei și a învățat, de bine, de rău, româna ca limbă străină. După cîțiva ani de du-te-vino, s-a înscris la un curs de croitorie de trei ani. Doamna Beatrix Margarethe Wokruletzky se ocupa de această formare profesională, care îi fusese propusă de Cooperativa „Tehnica Nouă”. Autoritățile îi puseseră oricum în vedere că trebuie să închidă salonul de bronzaj. Pentru numele lui Dumnezeu, de ce să-l închidă? Fiindcă e ceva care contravine legilor naturii, ba mai rău, încalcă morala proletară.

Cum adică? a întrebat proprietara stupefiată, doar era un om simplu, din popor, de la început învățase meseria de croitoreasă la Viena, în sectorul doi și nu avea decît intenții bune. Pielea are nevoie de vitamine și de raze ultraviolete, ceea ce ea oferea la un preț convenabil. Plătea în mod regulat impozite, totul se petrecea corect, bărbații nu aveau voie să intre, domnii tovarăși nu aveau decît să vină să se convingă singuri. Așa că unde era problema?

Faptul că, ziua în amiaza mare, femei goale pușcă își expuneau la fascicule de lumină artificială chiar și ungherele intime, în care nu pătrunsesse vreodată raza soarelui sau privirea soțului, era o jignire adusă gustului necorupt al proletariatului. Dacă tot era vorba de raze și de vitamine care fac bine la piele, pîi să meargă femeile la cules de cucuruz la nou-înființatele ferme de stat.

Așadar, lecții de croitorie! Pe lîngă materiile teoretice, din care făceau parte după ce nu a mai fost monarhie în România și istoria partidului și economia politică, cele din urmă în limba română, li se pretindeau elevelor și cunoștințe de matematică elementară. Asta i-a apropiat din nou pe cei doi care, acum, aveau în jur de șaptesprezece ani.

Lui Clemens nu îi venea ușor să o facă pe Petra, cu mintea ei liniară, să priceapă că minus înmulțit cu minus fac plus.

„Nu mai vorbi aiurea. Tu ai datorii, eu am datorii. Cum adică? Dacă înmulțim ceea ce ne lipsește, avem deodată un puhoi de bani? Ia mai du-te-n moaș-ta!” Era indignată. „Ce tot spui acolo! Asta-i o idee dementă: împarți ceva și iese mai mult decât aveai la început!”

„Exact așa. Un număr întreg împărțit la o fracție.”

„Asta-i de-a dreptul necinstit.”

„Deloc, e pur și simplu logic: dacă împărțitorul este mai mic decât unu, atunci rezultatul este mai mare decât împărțitul.”

„De groază, începînd cu numele astea încalcite. Dacă împart ceva, fiecare parte este mai mică decât întregul. Așa se cade. Cum zicea și Lenin: Realitatea este mai puternică decât teoria.”

Sau ce e tîmpenia aia cu paralele care se întîlnesc, chiar dacă numai în viața de apoi. „Dragul meu, dacă noi doi, tu și cu mine, mergem cumiști unul lîngă altul, mîna-n mîna, eu nu mă împiedic de tine sau, mai curînd, nici tu de mine, nicicînd în vecii vecilor, Amin.” Și a izbucnit într-un rîs răsunător.

„Așa să fie.”

Cînd îl vizita, vila Rescher i se părea la fel de neprimitoare ca atunci cînd era copil. Numai în mansarda lui Clemens se simțea ca acasă. Fără să stea pe gînduri, se întindea pe patul tare cu saltea de paie, pe care omul de casă Will Badestein le schimba în mod regulat. Inspira parfumul aspru al paielor proaspete și spunea: „E puțin ca la noi acasă”.

Trebuia să o și consoleze, cînd îi bătea la ușă plîngînd furioasă. „Să-ți intre bine în cap, Petra”, îi explica pedant, „gramatica nu există doar ca să-i necăjească pe elevi; te învață să gîndești. E un fel de matematică a limbii”.

„Rahat cu perje!” Întînsă pe pat, își încrucișa mîinile sub cap și închidea ochii. Adormea, cu un zîmbet ușor pe buze. Uneori, cînd dormea dusă, i se aduna puțină salivă la colțul buzelor. Clemens se așeza lîngă tînăra fată, îi lua mîna și îi săruta virfurile degetelor. Dacă se trezea, se întorcea spre el și se încolăcea în jurul trupului lui așezat. În timp ce îl încălzea, el îi tăia unghiile roase cu forfecuța și i le aranja cu pila. „În curînd ai să fii o domnișoară și o croitoreasă cunoscută”. Da, crescuse de cînd terminase școala primară. Îl săruta pe gură și se întorcea spre peretele în pantă. Adormea pentru cîteva clipe și apoi tresărea speriată din somn. Pe ascuns, Clemens se ștergea pe buze cu dosul palmei.

Cerul înstelat din telescop o lăsa rece. „E plicticos.” Busola însă o privea de fiecare dată cu admirație. Era cadoul primit de la tatăl său de confirmare. Petra învîrtea roza vînturilor, o floarea-soarelui stilizată în jurul axului ca pe o ruletă. Și nu înțelegea de ce nordul rămîne nord. „Uite aici, acul s-a oprit între E și S-E, asta înseamnă est și sud-est, așa-i?”

La plecare o dădea ușor cu apă de colonie după urechi. Pe sub plantele din pod o cuprindea amețeala. „Bietele flori, cît trebuie să îndure. Ce v-au făcut de le țineți aici prizoniere? Odată și odată o să se răz-bune. Ține-mă bine să nu cad!” Ocrotită de brațele lui și ținîndu-se de nas, a părăsit grădina-labirint încărcată de unde de mireisme lascive. S-a furișat din casă, privind sfioasă în jur la diversele încăperi din care nu răzbătea niciun zgomot, tot cu un pas în urma lui, chiar și acum cînd se făcuse mare.

Odată s-a speriat și a alunecat pe treptele lustruite, pe care a rămas așezată. „Doamne sfinte, ia uite acolo, nu-mi vine să cred!” Un tablou de mari dimensiuni era agățat de perete. În el, un tînăr gol pușcă se odihnea, întins pe burtă pe o canapea Biedermaier cu spate înalt. Cu piciorul stîng acoperea gamba dreaptă de parcă se rușina puțin. Bărbia se sprijinea pe brațul sofalei, iar mîinile îi atîrnau de-o parte și de alta. Chipul, încadrat de bucle negre, era aproape de nerecunoscut. La picioarele canapelei se înălța un vas de mărimea unui om, plin cu floarea-soarelui, care parcă ar fi fost lăsat acolo pentru o clipă. Ceea ce însă a dat-o peste cap pe fata din Unteren Baiergasse a fost tabloul din tablou. De abia a reușit să-l întreb: „Cum a permis tatăl tău așa ceva?”

Pentru că peste scena cu băiețandru dezgolit atîrna o a doua imagine: Pe aceeași canapea era înfățișată o femeie goală. De astă dată însă, nu culcată rușinos pe burtă, ci cu partea din față întoarsă către privitor: sîinii grei atîrnau în jos, iar muntele lui Venus, acoperit de păr negru în mijlocul bazinului excesiv de bombat, îi sărea în ochi. Chipul era încadrat de păr lung și negru și privea detașat spre cameră. Semăna leit cu tînărul din tablou.

„Tu ești, nu e așa? Și acolo e mama ta? Nu vă e rușine? Bietul taică-tu.” Clemens s-a sculat de pe scări. „E un tablou al pictoriței sibiene Kath Hütter, care a fost premiat la București. A primit premiul doi de la Fundația Regală „Carol II”. Principesa Ileana, mătușa regelui Mihai, l-a înmînat în 1945, de Crăciun. Firește, ai dreptate, tata a cumpărat tabloul numai după ce artista a adăugat vasul cu floarea-soarelui.

„Principesa Ileana? Atunci are dreptate tata: Trebuie izgonit regele cu întreaga camarilă cu tot!”

Din cînd în cînd însă, se oprea gînditoare în fața unui portret. Portretul înfățișa un bărbat cu barbă, în costum de patrician sighișorean. În colțul de sus erau pictați, în culori țipătoare, trei trandafiri, care pluteau peste zidurile unui oraș oriental. Bărbatul ținea mîna dreaptă ridicată ca pentru un jurămint, iar cu cealaltă atîngea Biblia. Privirea era îndreptată în sus, spre cer. Partea stîngă a portretului era imaginea a trei falange de la degetele mîinii drepte, care se roteau prin aer, din care țîșnea sîngele.

„Un strămoș al mamei mele”, a spus Clemens cu răceală.

„Știu”, a șoptit ea, „am învățat despre el la școală. Învățătorul Grosshienz ne-a povestit despre bărbatul acesta îngrozitor. E Schuler von Rosenthal. Acum 200 de ani a fost primarul Sighișoarei. Un falsificator de bani, așa se spune. Ca Mefisto al lui Goethe, care și el făcea bani falși”. S-a uitat triumfător la Clemens care tăcea.

În liniștea de mormînt, s-a auzit de la subsol clinchet slab de tacîmuri și veselă. „Slavă Domnului că ceva se mișcă în casa asta stîngă”, a comentat Petra. „A jurat strîmb. Cînd i-au tăiat capul, atunci i-au zburat și degetele. Asta a fost dovada că era un țîlhar. Cu cît e cineva mai mare domn, cu atît minte și înșală mai mult, zice tata”. Și brusc lămurită: „Casa lui Rosenthal nu e cea din Marktplat? Peste poartă se văd trei trandafiri din gips”. Și speriată: „Cum îndrăznește un mincinos atît de mare să-și pună florile astea nobile pe casă?”.

„A adus florile de la Ierusalim, de la Sfîntul Mormînt”, i-a spus Clemens și i-a întors spatele. „Împăratul de la Viena i-a îngăduit strămoșului meu să preia trandafirii de la Sfîntul Mormînt în blazonul lui și tot el i-a dat titlul de „von Rosenthal”. Oricum este un blazon burghez”. Prin glasvand se uita în grădina unde, în lumina înserării, lalele își închideau petalele.

„Și sub blazon e un vers pe care nu-l înțelege niciun om întreg la minte și în care apare Roza voastră.”

„Asta este deviza familiei noastre: *Per spinos ad rosas.*”

„Și ce înseamnă?” Petra aștepta. Dar Clemens s-a învăluit în tăcere.

Nimeni din vilă nu se sinchisea de aceste vizite din Untere Baiergasse. Oare le percepeau? Odată mama l-a întregat în trecere: „Tu, de fapt, nu ai niciun prieten foarte apropiat?”.

„Nu.” Clemens nu avea un prieten foarte bun.

Roza, menajera, strîmba din nas. „În ciuda parfumului de paciuli, tot miroase a pește, a rahat de pisică, cînd vine asta din Untere Gasse.” Și a adăugat malițioasă: „Orice tînăr mai are cîte o slăbiciune pentru personalul din bucătărie”.

În casa Schuffert, Clemens își primea o răsplată generoasă pentru orele de meditație, care consta mai ales în veștile calde ale vecinei Soos. Era în mare grabă, așa că a bătut la ușa pe care o ținea deschisă, după ce a intrat în casă: „P-asta ați auzit-o?”. S-a întrerupt o clipă, plină de nerăbdare. „Aha, uite-l și pe conașu’, iarăși e în vizită, păi da, la vreme de nevoie te rogi lui Dumnezeu, după atîția ani, și noi, nemții, care am pierdut un război mondial. Parcă văd o poveste de amor cu o floare de casă frumoasă ca Petra voastră, doamnă vecină”. Pe urmă și-a revenit, și-a șters cu șorțul cenușiu toate gîndurile care o tulburau și s-a pus pe povestit. Asta cu doamna preoteasă Malvine Rosamunde Seraphin era strigător la cer. Cum de-a lăsat Dumnezeu să se întîmple așa ceva. Nici măcar predicatorul Buți Bimmel nu știa.

Clemens auzise vag cîte ceva. La baia turcească de aburi prima doamnă a orașului a fost răpusă de apoplexie. Venise vorba despre asta acasă, la masă, dar numai în legătură cu lucruri concrete: La ce oră va fi înmormîntarea? De unde va porni cortegiul? De la Biserica din Deal sau de la Capela cimitirului? Nu s-a mai pomenit nimic despre înhumarea la care părinții lui asistaseră, uniți de aceeași culoare întunecată a hainelor de doliu, deși era subiectul de conversație preferat, oriunde te duceai în oraș.

Predicatorul nu s-a jenat să intre în cele mai intime detalii și să spună lucrurilor pe nume. El a fost nevoit să se ocupe de înmormîntare pentru că preotul orașului era soțul îndurerat. Școlit la cărțile lui Karl May, energicul cleric a prezentat în culori vii imagini din viața răposatei, „acea persoană robustă, aparținînd unei rase de soi, care, tot așa ca Old Shatterhand, a înfruntat vitejește toate loviturile de măciucă ale destinului” – toți știau că se referă la moartea celor doi fii în război –, și care de fiecare dată a înflorit ca o malvă, prea iubită noastră Malvina. A trebuit să plătească și ea prețul păcatului”. Pauză retorică. „Prețul păcatului însă este moartea năprasnică”.

Și a descris scena groaznică de la baia de aburi, în imagini concrete, sîngeroase și viu colorate, ca la cinema: cum doamnele și feme-

ile goale au fost smulse într-un mod brutal din plăcerile orientale ale apei și ale aburului. „Și asta pentru că moartea a lovit cu iuțeala fulgerului și a curmat viața nevinovatei care se îmbăia împreună cu ele.”

Și cum doamna, trecută la cele veșnice, și-a dat duhul, a dat ortul popii, s-a prefăcut în praf și cenușă sub jetul fierbinte al dușului. Au fost stropite și celelalte doamne și femei în costumul lui Adam, „căci în grădina Domnului toți sunt goi și de aceea egali”.

Soțul îndoliat era lac de sudoare. Bărbații, înduioșați, își desfăceau nodul de la cravată, femeile se deschideau la bluză și toți lăcrimau. Când însă predicatorul a ajuns la „Doamne, încredințăm milei tale pe următorul pe care îl chemi la tine”, nu s-a mai gândit nimeni la răposata sau la sine însuși, ci doar la semenii săi.

Optica vecinei Soos, exprimată în casa Schuffert, era puțin altfel. „Un cadavru frumos, și din față, și din spate. O să-ți pară rău o viață întregă că ai pierdut așa un spectacol, doamnă Schuffert. Toți au plîns, pînă și soțul. Deși e preot, a plîns cu lacrimi adevărate. Și cel mai tare au jelit buldogii de la picioarele doamnelor, parcă boceau, din cauza fanfarei care cînta chiar în față. Și, mai în spate, oamenii simpli și slujnicele, cu batistele de pînză ude leoarcă asemenea unor cîrpe de vase, și noi, sașii aliniați, ca pe vremea lui Dolfi la Berlin; da, și hăt departe în spate, românii și țigani, din ce în ce mai mulți, ca o grămadă de mistreți, că ăștia habar n-au de disciplina germană. Ce mizerie! Și să vezi că Milli, vara lu’ Roza de la Vila Heliodor a lu’ conașu’, Milli Dipold...” Doamna Soos, în culmea agitației, și-a cam pierdut firul, dar toată lumea știa ce se întîmplase. Milli Dipold, moartă de frică, a venit în fuga mare de la baia de aburi acasă: „Goală goluță, să mă scuze copiii, dar e adevărat, fără nicio haină pe ea, dar cu pălăria pe cap. Și toți care au văzut-o s-au mirat grozav că nu a răcit, așa goală pușcă cum era, nici urmă de răceală. Slavă Domnului!”

Tatăl lui Petra nu făcea niciun secret din faptul că tînărul de la Vila Heliodor îi amintea de tînărul Engels „nu foarte mult, dar cumva”. Pînă de curînd, domnul Schuffert purta o pălărie vînătorească jerpelită și fuma „Naționale” ieftine. În ultimul timp însă, își permitea „Virginia roșii” și purta o șapcă muncitorească. Citise mult și vorbise puțin la viața lui. Citise nopti în șir în halele depozitului magazinului universal Mistelbacher, unde trebuia să asigure paza. Și acum îl podidise vorbitul. Mai că se năpustea asupra lui Clemens, care de obicei tăcea

și totuși dovedea că ascultă și reflectează la cele auzite. Uneori spunea ceva inteligent, ceva cu care se împăuna, cum ar fi, de pildă, „entropie”, tocmai fiindcă știa că mentorul său nu înțelege. Acesta, la rîndul său, declara sincer: „Cu cît e Petra noastră mai aiurită, mai tralala, cu atît mai des am onoarea să stau de vorbă cu tînărul domn tovarăș”.

În vreme ce, la masa din bucătărie, Clemens se chinuia cu Petra la algebră și la matematică sau desena figuri geometrice pe mușama, tatăl emitea formule simple ale unei mecanici sociale străvechi; mișcarea finală mai avea doar nevoie, la timpul potrivit, de un sprijin de jos. „Asta se numește revoluție. Și balanța, balanța economică e totul. Cine are mult poate să piardă tot, cine n-are nimic poate cîștiga mult. Timpul se îngrijește de echilibrul corect. Este de partea noastră, a celor săraci lipiți și exploatați, fiindcă merge înainte, nu înapoi.” Și arăta spre ceasul deșteptător, marca Junkers, care ticăia pe masa de bucătărie și ale cărui ace fosforescente se învîrteau domol. „Uite și acum, timpul tot înainte!” Da, dar mereu în cerc, își spuse Clemens în gînd, dar tăcu. „De aia ține capitalistul să se cramponeze cu ghearele și cu dinții de trecut. Și atunci ce-i rămîne proletariatului, tinere?” Clemens nu a răspuns. „Viitorul!” a spus Oinz Schuffert triumfător. „O socoteală simplă. Dacă trecutul este un monopol al lu’ omu’ capitalist, atunci viitorul este al nostru.”

Clemens evita să-l contrazică, aproba din simplă politețe: „Balanță, bineînțeles, toate tind spre echilibru. În filosofie i se zice justiție distributivă, în fizică entropie. În realitate nu există decît pornirea spre distrugere, aspirația la haos”.

„Vă rog frumos încetați. Cum înțelegem și noi,ăștia ca mine, cîte ceva, gata, veniți cu ceva pompos din filosofie: justitie distributivă! Și pormă imediat ziceți invers. Și mai veniți pormă iarăși și cu fizica înaltă... Da pe mine nu mă speriați. Nu există decît dreptatea noastră, a ălor săraci. Și nu-i zice haos, ci revoluție. Ia gîndiți-vă la Spartacus, la Thomas Müntzer, la hughenoții de la revoluția franceză, la bieteles lor muieri, că nici măcar nevastă nu aveau să le țină de cald prin părțile locului, da’ în schimb șepci roșii încă de pe-atunci.”

Clemens, care acasă de abia putea rezista cărților, chiar și după arderea lor prematură, a ascultat respectuos cînd tatăl Petrei a mărturisit, aproape scuzîndu-se, că îi place să citească. Mai ales noaptea, la Mistelbacheri, a fost nevoit să citească, din motive profesionale. „Ca să

rămîn treaz, că trebuia să fiu atent la șobolani și la hoți.” Cel mai mult îi plăcea să-l studieze pe Engels. „Că vorbește despre un viitor frumos pentru noi, oamenii nevoiași, și fiecare dintre noi, chiar dacă n-are minte multă, îl înțelege pe acest mare spirit german.” Și pe urmă cărți de geologie, istoria planetei noastre, din vremurile bune de altădată. „Închipuiți-vă, conașule și dragă tovarășe, că Târnava curgea peste turla bisericii, asta înainte să apară plutocrații pe lume.”

Clemens înțelegea tot mai bine ce voia să spună acest om, care rîvnea la educație și repeta încrîncenat că celor ca el nu le pică niciodată nimic în poală, „nici măcar o linguriță de argint plină de zahăr”. A întrebat precaut: „Și prezentul cui îi aparține?”

Tatăl Petrei a șovăit și a tăcut. Clemens i-a venit în întâmpinare. A propus, conciliant: „Amîndurora. Și unora, și altora”.

„Amîndurora? Cochetăm cu dușmanul de clasă? Cred și eu că v-ar conveni! Păi noi suntem cu lupta de clasă, conașule! Și unde e luptă, trebuie să existe și dușmani, logic, nu?”

„Atunci trebuie să ne lichidați pe noi, privilegiații, să ne eliminați definitiv. Fiindcă din prezent nu te poate expulza decît moartea.”

Petra a intervenit energic: „Mai terminați odată cu aberațiile astea!”

„Nu te amesteca, toanto. Oricum o să pici la examenul de matematică și toate orele de croitorie au fost degeaba! Adu două țoiuri și tăria. Și dă fuga pînă la Albertini să cumperi un Ischler pentru Engels al tău și pentru mine o savarină bine însiropată. Vezi să nu-ți sucească mințile careva la cofetărie, că e plin de lume bună, de marmură, de stucaturi. Da' nicio grijă: cum își face regele bocceaua, se termină cu toate astea cît ai zice pește.” Un lucru îl știau cu toții, de la regele de pe tron la guvernul comunist, care făcuse jurămint de credință coroanei: seceră și ciocanul se descotorosesc de orice coroană, chiar dacă este turnată din oțelul unui tun turcesc capturat, cum este cea a României. „Grevă regelui”, care a refuzat să consfințească legile comuniste, a rămas un gest paradoxal și inutil.

Cei doi reprezentanți ai luptei de clasă au ciocnit în cinstea prezentului, căci ce altceva le rămînea de făcut. Fiul fabricantului se opusese în mod constant să bea în cinstea viitorului dușmanilor lui. Iar pentru trecut merita să dai noroc numai fiindcă rămăsese mult în urmă, în vremurile în care încă nu existau exploatare și Târnava curgea peste

turlele bisericilor din Sighișoara. Dar Schuffert, doctrinarul, a încheiat cu solemnitate liturgică: „Tot așa cum apele curgătoare macină munții, o să desființăm și noi rangul și trufia bogătașilor, s-avem iertare, conașule. Fără să măcelărim pe nimeni. Da, da', în primul rînd, regele trebuie să coboare de pe pedestalul lui. Acu ne-a furat pînă și greva, nouă, muncitorilor, nesătulul. Bine era dacă-l lua cu ea contesa Quastova, nevasta rusoaică a lu' doctoru' Oberth, chiar atunci pe 23 august, cu caru' cu boi, Hai să trăiți!”

Aceste dialoguri dialectice, care depășeau deosebirile de clasă, au încetat brusc cînd, la 30 decembrie 1947, regele a abdicat, a fost proclamată Republica Populară Română și, în anul următor, s-a dezlănțuit lupta brutală și neînduplecată de clasă. Pentru Clemens, dușmanul de clasă atestat în mod oficial, ușa din Untere Baiergasse s-a închis pentru întotdeauna.

4

Clemens a deschis ochii și a privit în noaptea care trecea pe lîngă el vîjiînd. Constelațiile păreau întepenite pe bolta cerească. Pot să apuc Lebăda? s-a întrebat aproape panicat, de parcă s-ar fi putut agăța de cer. Dar și acolo, găurile negre.

Îl urmăreau întîmplări și scene care nu-i dădeau pace: Petra în halat de pictor plin de pete, ciucită pe jos, înconjurată de cîini ciobănești, iar el, la o aruncătură de băț de biata fată, se uita și nu ridica un deget.

Izabela Reinhardt, la Ulac, dincolo de pădurea de salcîmi, profund rănită. Era în martie, anul trecut. Clemens se întîlnise cu ea la Făgăraș pe promenada Cetății. Două lebede s-au apropiat de ei, plutind lin. Una a mușcat-o pe Izabela de deget. După-masă i-au făcut o vizită familiei vărului Norbert Felix. Cînd s-a înserat, s-au întors la Ulac, pe jos, în plimbare. Ajunsesse învățătoare în acest sat săsesc la nord de Olt. Întîlnirea cu Izabela s-a dovedit a fi o noapte plină de primejdii și amăgiri. Cu un final straniu, pe care nu știa cum să-l claseze.

La mare, tînăra romîncă, al cărei nume nu cuteza să-l rostească nici cînd era singur... La despărțire, pe țărmlul Mării Negre, i-a pus în brațe un buchet de gladiole sub a cărui greutate s-a încovoiat. De ani